ლამპარი

თ ფ ი ლ ი ს ი

პარასკევი, 28 (11) აპრილი.

1906

წელიწადი პირველი.

ცალკე ნომერი 3 კაპ.

სოციალდემოკრატიულ პარტიის სიეზდის ამბები.—თფილისის გენ.-გუბერნატორი აცხადებს ყოველგვარ არეულობას დაუნდობლათ გავსრესო.—საარჩევნო ბიულეტენები ქუთაისში, დეპეშის სიტყვით, ეს-ერებს დაუვლეჯიათ.—რუსეთის თავად-აზნაურობა სამხედრო დიქტატურას თხოულობს რევოლიუციის მოსასპობათ.

№ 9 ყ ო ვ ე ლ-დ ღ ი უ რ ი გ ა ზ ე თ ი. № 9

აგენტების საყურადღებოთ!

რედაქცია სთხოვს აგენტებს, რომ ოცდაცხრა აპრილამდის **„ლამპარის"** ანგარიში გაასწორონ, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაზეთი არ გაეგზავნებათ.

აგენტებისა და ხელის-მომწერთა საყურადღებოთ!

ვისაც ხვედრი ფული არ შემოუტანია, ამ თვის 28 რიცხვიდან გაზეთი აღარ გაეგზავნება.

ამ წლის 19 აპრილიდან გამოდის ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„ლ ა მ პ ა რ ი"

„ლამპარი" წლიურათ ღირს თფილისში და თფილის გარეთაც 6 მან., წლის ბოლომდის 4 მან., თვიურათ 50 კაპ., ხოლო ცალკე ნომერი **მეგაზეთეებთან თფილისში და სხვა ადგილებშიაც 3** კაპ.

განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პეტიტით პირველ გვერდზე 15 კაპ., უკანასკნელზე—10 კაპ.

ხელის მოწერა მიიღება:

თფილისში: რედაქციის კანტორაში—კ. თავართქილაძის სტამბასთან, ელისაბედის ქ. № 17 და პროვინციებში ჩვენს აგენტებთან: **ერევანში**—ა. შუშანიანცი, **გორში**—არჩუაძე, **სამტრედიაში**—როსტომ ბასილაძე, **ხაშურში**—ი. კვალიაშვილი, **ფოთში**—ბესარიონ ვაშაკიძე, **ქუთაისში**—ჟურნ.-გაზ. კანტორა „კოლხიდა", **სოხუმში**—მ. ძიძიგურის გაზეთების ბიურო, **სიღნაღში**—ზაქ. მენთეშაშვილი, **ბორჯომში**—მიხ. დადიანი, **ხონში**—ბახტაძის წიგნისმაღაზია „რუსთაველი", **ოზურგეთში**—მოსე ტუღუში, **ჭიათურაში**—ვლად. მოსეშვილი, **თელავში**—ქეთო ზარაფიშვილისა, **ლანჩხუთში**—ვ. ებრალიძე, **ზესტაფონში**—ივ. საყვარელიძე, **ჩოხატაურში**—გიორგი ქლენტი.

რედაქცია სთხოვს აგენტებს **ყოველ კვირაში ანგარიში გამოგზავნონ, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაზეთების გზავნა მოესპობათ.**

აგენტებს რედაქცია ნომერს **ორ კაპეიკათ უთმობს.**

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Редакція „ЛАМПАРИ".

რას მოგვიტანს სათათბირო?

გუშინ, 27 აპრილს, სახელმწიფო სათათბირომ დაიწყო თავისი მოქმედება. ყოველ მოქალაქეს ეხლა პეტერბურგში აქვს გული, ყოველი მოქალაქე გულის ფანცქალით მოელის იქიდან დეპეშებს, ყველა გატვრენილი მოელის, როგორ წავა სათათბიროს საქმე: გადაიქცევა იგი ნამდვილ პარლამენტათ, ხალხის სურვილების გამომხატველ დაწესებულებათ, თუ მთავრობა დახურავს მას და რუსეთში ისევ დამყარდება მამაპაპური სულის შემხუთავი აბსოლიუტიზმი?

ყველასათვის აშკარაა, რომ მთავრობა ყოველ ღონისძიებას იხმარს, რომ ეს აბსოლიუტიზმი, უწინდელი თვითმპყრობელობა უცვლელივ შეინარჩუნოს. მან მთელი რუსეთის ერთ უცხოელ მევახშეებს—ბანკირებს—ჩაუგდო ხელში, არავითარ პროცენტს არ დაერიდა, მანეთზე 17 კაპეიკი დაკარგა, ოღონდ კი როგორმე ეშოვა ფული, ოღონდ კი როგორმე დაეხსნა თავი ხალხისაგან დამოკიდებულებისათვის; ეხლა რაკი ფული ხელში ჩაიგდო, ასე გონია, ეხლა კი საბოლოოთ გადაურჩები ფინანსიურ გაკოტრებასო და გულიც მოეცა; თავს ისევ ძველებურათ ქვეყნის ბატონ-პატრონათ გრძნობს; სახელმწიფოს ისე აწყობს, როგორც თავის სრულს სამფლობელოს; თხზავს „ძირითად კანონებს"; ყველა ქალაქებში ამზადებს ჯარებს; იმ დარბაზს, სადაც ხალხის წარმომადგენლები უნდა შეიკრიბონ, ზარბაზნები არტყამს გარშემო. ერთის სიტყვით, მთავრობა საომრათ ემზადება და მთელ ქვეყანას აცნობებს, რომ იოტის ოდენათაც არ დაუთმობს არავის თავის უფლებას.

მეორე მხრით, ყოველ კუთხიდან მოსული დეპეშები გვიმტკიცებენ, რომ ხალხსაც მტკიცეთ გადაწყვეტილი აქვს თავი დაიხსნას იმ აუტანელ გაჭირვებისაგან, რომელიც მას მოაყენა ბიუროკრატიამ, თითონ ჩაიგდოს ხელში სახელმწიფოს სრული მართვა-გამგეობა, და თავის სურვილისამებრ აწარმოოს სახელმწიფო ცხოვრება. ყველაზე მეტი დეპუტატები „კადეტების" პარტიიდან იქნებიან, ეს პარტია ითამაშებს სათათბიროში ყველაზე დიდ როლს; და სწორეთ კადეტებს უკანასკნელ კრებაზე დაუდგენიათ თავისი პროგრამა განახორციელონ, „თუნდ ამას მთავრობასთან შეტაკებაც მოყვეს". ყველაზე მეტი დეპუტატი გლეხების მიერ იქნება გაგზავნილი, და გლეხები მტკიცეთ ავალებენ თავის დეპუტატებს, ნამდვილი სახალხო მართველობა შემოიღეთ და ეხლანდელი მთავრობა ძირს ჩამოაგდეთო; მთავრობას თავისივე გუბერნატორები ყოველ მხრიდან აფრთხილებენ, თუ სათათბიროს დაითხოვთ, გლეხები აჯანყდებიანო. მოქალაქენი კიდევ უფრო გარკვეულათ ხატვენ თავის სურვილს: „ლამპარის" მე-7 №-ში, „პოლიტიკურ მიმოხილვაში", მკითხველი ამოიკითხავს, რას ავალებენ ქ. პლიოსის და რიბინსკის მცხოვრებნი თავის დეპუტატებს: „მოუპოვეთ თავისუფლება ნაწამებ ხალხს", „გამოგლიჯეთ ჯალათებს ხელიდან ლახვარი, წამებულთა სისხლით გათხუპნული", „არა-მშვიდობიან მოქმედებასაც არ დაერიდებით", „მებრძოლ ხალხს დახმარებას აღმოუჩენთ, როგორც მოსკოვის აჯანყების დროს", და სხ. რასაკვირველია, პროლეტარიატი ამ ბრძოლაში პირველ რიგში ჩადგება: ბოიკოტი იმიტომ გამოუცხადა სათათბიროს, რომ პირდაპირი იერიში მიიტანოს მთავრობაზე, რამწამს დროს მოიხელთებს.

ერთი სიტყვით, ორთავე მხრით დიდი მზადებაა: ემზადება მთავრობა, რომ ხალხს თავისი უფლება არ დაუთმოს, ემზადება ხალხი, რომ მთავრობას რაც შეიძლება მეტი ძალა გამოგლიჯოს და თითონ ჩაიგდოს ხელში. რით შეიძლება დასრულდეს ეს ორივე მხრით მზადება? რით შეიძლება დაბოლოვდეს სახელმწიფო სათათბიროს მოქმედება?

ეხლანდელ რუსეთის მდგომარეობა საშინლათ წაგავს 1789 წლის საფრანგეთის მდგომარეობას. საფრანგეთშიც, როგორც რუსეთში, მთავრობა გაკოტრების შიშმა აიძულა ხალხის გულის მოსაგებათ შეეთითხნა ხალხის წარმომადგენლობის პაროდია. საფრანგეთშიაც, როგორც რუსეთში მთავრობას იმედი ქონდა, რომ წარმომადგენლებს თავის სტვირზე ათამაშებს; მაგრამ საფრანგეთშიც, როგორც რუსეთში, მთავრობას იმედი გაუცრუვდა: ხალხის წარმომადგენლების უმეტესობა ოპოზიციონური გამოდგა; საფრანგეთშიაც, როგორც რუსეთში, მთავრობას გადაწყვეტილი ქონდა თვითმპყრობელობა შეენარჩუნებინა; იქაც, როგორც აქ, მთავრობამ ჯარი დაამზადა ხალხის წარმომადგენლების გასადევნათ, თუ ურჩობას გაუწევდენ. არ ვიცი, რით დაბოლოვდება საქმე რუსეთში, ვიცი, რით დაბოლოვდა საქმე საფრანგეთში. და მეტი არ იქნება მოკლეთ მოვიგონოთ ეს ბოლო.

17 ივნისს მესამე წოდების (ხალხის) წარმომადგენლებმა თავისი თავი გამოაცხადეს „საერო კრებათ". მეფემ მათ დაუკეტა საკრებულო დარბაზი. წარმომადგენლები შეიკრიბენ „ბურთის სათამაშო" დარბაზში და ერთმანეთს შეფიცეს, ნუ დავიშლებითო. მეფემ უბრძანა, წოდების წარმომადგენლები ცალ-ცალკე შეიკრიბენითო. მესამე წოდება არ დამორჩილდა. მალე მათ შეუერთდენ სხვა წოდების წარმომადგენლებიც და თავი დამფუძნებელ კრებათ გამოაცხადეს: ხალხმა დაგვავალა, ნურაფერს ფულს ნუ მივცემთ მთავრობას სანამ კონსტიტუციას არ განვახორციელებთო. მეფე ვითომ თანახმა გახდა, ნამდვილათ კი საზღვარიდან ნელნელა ჯარს იწვევდა. ეს დაქირავებული ჯარი გარს შემოერტყმის საერო კრებას. კრება მოითხოვს, მოგვაშორეთ ჯარიო: მეფე დაცინვით უპასუხებს, კონსტიტუციის მომხრე მინისტრს ნეკერს ითხოვს და რეაქციონურ სამინისტროს ნიშნავს. ამ მომენტს საუცხოვოთ ასურათებს ოლარი: „ომი გამოცხადებულია. ერთ მხარეზე დგას მეფე, თავის პრივილეგიებზე დაყრდნობილი; მეორე მხარეზე—საერო კრება, მთელი ხალხის წარმომადგენელნი. ამ ძალის და უფლების შორის ბრძოლაში... უფლების საქმე თითქოს წინდაწინვე წაგებული იყო: საკმარისი იყო მეფეს დაქირავებული უცხოელი ჯარები გამოეყვანა, საკმარისი იყო საერო კრების მოთავეები ციხეში ჩაეგდო, დანარჩენ დეპუტატები პარიზიდან გაეძევებინა. რა წინააღმდეგობა შეეძლოთ გაეწიათ დეპუტატებს?... რომ ამ საფრთხიდან განთავისუფლებულიყო, საერო კრებას უნდა თავისი არმია ყოლოდა, რომ მეფის არმიისთვის დაეპირდაპირებინა. და ეს სასწაული განხორციელდა: საქმეში პარიზი ჩაერია! მთავრობა დარწმუნებული იყო, პარიზის ბრბოს ორი სალდათის დანახვით კუდით ქვას ვასროლინებო, მაგრამ ანგარიში წაუხდა, „პარიზი აღდგა, როგორც ერთი კაცი", არსენალიდან ხალხმა თოფები დაიტაცა, წაიღო ბასტილია, შეადგინა აჯანყების კომიტეტი და... მეფე იძულებული გახდა დამორჩილებოდა. რით დაგვირგვინდა მთავრობის ეს ურჩობა, ყველამ კარგათ იცის.

საფრანგეთის რევოლიუციის სურათი თითქმის ეხლანდელ რუსეთიდან არისო აღებული. აქაც სათათბირო რუსეთის ხალხის უკანასკნელი იმედია, აქაც მისგან ხალხი რაღაცას გამოელის, აქაც ხალხს მტკიცეთ აქვს გადაწყვეტილი, სახელმწიფო სულ ახალ წესზე მოაწყოს, აქაც უნდა ხალხს ეს მოწყობა თითონ ითავოს; და თუ „ჩვენი" მთავრობაც ისევე მოიქცა, როგორც საფრანგეთის მთავრობა იქცევოდა 1789 წელში (რის თავდებიც გორემიკინ-სტოლიპინის სამინისტროა), უეჭველია, აქაც ისე დაგვირგვინდება საქმე, როგორც საფრანგეთში დაგვირგვინდა.

გამწარებულ ხალხს ხუმრობა არ უყვარს!

რას ნიშნავს ეს?

რუსეთის „პირველი პარლამენტის" გახსნა და... რეპრესიების გაძლიერება თფილისის გენერალ-გუბერნატორის მხრივ,—ამ ორი ფაქტის ასე ერთათ შეხვედრა, ვინ იცის, იქნებ არც სულ შემთხვევითი იყოს! ჩვენ დანამდვილებით გავიგეთ, რომ ჯერ-ჯერობით არ არსებობს არავითარი გადაწყვეტილება არც რაიმე დემონსტრაციის, არც რაიმე გაფიცვის გამართვაზე ხალხის მხრივ. მაშ, რათ დაჭირდა ადგილობრივ მთავრობას მუქარა—რაიმე არეულობის მოხდენის თუნდ მცირეოდენ ცდასაც კი დაუნდობლათ და მოუხერხებლათ გავსრესო, ჩემი გადაწყვეტილება მტკიცე და შეუდრეკელია და სხ... საქმე იმაშია, თურმე, რომ გენ.-გუბერნატორის ყური მოუკრავს საზოგადოებაში დატრიალებულ რაღაც ხმებისათვის, ვითომ ამ მოკლე ხანებში ვიღაც რაღაც არეულობის მოხდენას აპირებდეს. საიდან გამომდინარეობს ეს ხმები, თუ მართლაც მათ საზოგადოებაში ტრიალი? როგორც ვთქვით, ხალხის მხრივ არავითარი გადაწყვეტილება არ არსებობს მოხდინოს რაიმე დემონსტრაცია. მაშ, საიდან ვრცელდება ეს ხმები? ყველას ძალაუნებურათ ეჭვი ებადება, რომ ეს ხმები მასიონერთა ქალაქიდან მომდინარეობს, და ეს ეჭვი მით უმეტეს უძლიერდება კაცს, რომ საზოგადოებაში დაჟინებით დადის ის ხმაც, ვითომ „პატრიოტები" აპირებენ მანიფესტაციის გამართვას. ჩვენ არ გვსურს დავიჯეროთ არც ეს ხმა, რადგან მისი გამართლება არვისათვის სასიამოვნო არ იქნება, იმიტომ, რომ ასეთმა მანიფესტაციამ „ხიფათით" იცის ხოლმე გათავება. მეორე მხრით კი ჩვენ გვეფიქრება, ვაი თუ „კრამოლნიკურ" სათათბიროსაგან „თავხედური" მოქმედების მოლოდინი იყოს იმის მიზეზი, რომ ადგილობრივი მთავრობა რეპრესიების გაძლიერებას აპირებს: მას შეუძლია იფიქროს, რომ პეტერბურგში სათათბიროსაგან გამოწვეული „აყალმაყალი" ადგილობრივაც არეულობას გამოიწვევსო, და აი ალბათ ასეთი შემთხვევისათვის ემზადება ადგილობრივი მთავრობა; მას საზოგადოებაში გავრცელებული ხმებიც არწმუნებს ასეთი მომზადების საჭიროებაში. ასეა თუ ისე, ჩვენ ყოველ შემთხვევაში სახეში უნდა ვიქონიოთ, რომ პეტერბურგში საქმეთა მსვლელობა განსაზღვრავს ადგილობრივ მთავრობათა მოქმედების ხასიათს და იმ შემთხვევაშიაც კი, ცენტრალურმა მთავრობამ რომ უკან დაიხიოს, შესაძლებელია ადგილობრივმა მთავრობამ არ მოისურვოს უკან დახევა, და კიდევ უფრო გააძლიეროს რეპრესიები. ასეთი შესაძლებლობის თავდებია ის, რომ დღეს საერთოთ რუსეთის მთავრობა ერთ მთელს აღარ წარმოადგენს, მთავრობის მაღალი და დაბალი აგენტები ერთმანეთის მოქმედებას აღარ უთანხმებენ, უმცროსები უფროსებს ყურს აღარ უგდებენ და თავის ნებაზე, თავისი შეხედულებით მოქმედებენ. ამის მაგალითები დღეს აუარებელია რუსეთის იმპერიაში, და კიდეც რომ ცენტრალური მთავრობა სრულიად დაიმხოს, ადგილობრივი მთავრობანი კვლავ განაგრძობენ ადგილობრივ ხალხთან ბრძოლას. ეს ყველაფერი კარგათ უნდა გვახსოვდეს!

პოლიტიკური მიმოხილვა

„კავშირთა კავშირს" რა მოუვიდა?

დიდი ხანი არ არის მას აქეთ, რაც პოლიტიკურ ორგანიზაციებ შორის საკმაოთ თვალსაჩინო როლს თამაშობდა ეგრეთ წოდებული „კავშირთა კავშირი". ეს ორგანიზაცია შესამჩნევ მონაწილეობას იღებდა რევოლიუციონურ მოძრაობის ხელმძღვანელობაში—განსაკუთრებით ფოსტა-ტელეგრაფის და რკინის გზების გაფიცვის დროს. მაგრამ აგერ ერთი ხანია აღარაფერი ისმის „კავშირთა კავშირზე". იმ დროს, როდესაც პოლიტიკური პარტიები მტკიცეთ აწყობენ თავიანთ ორგანიზაციებს და ენერგიულათაც მოქმედებენ, „კავშირთა კავშირი" თითქო აღარც კი არსებობს, მის მოქმედებას ველარავინ ხედავს. რა მოხდა, რა მოუვიდა „კავშირთა კავშირს"? რამ ჩაჩრდილა ის? რამ და სწორეთ იმან, რომ დღეს უკვე განსაზღვრული პოლიტიკური პარტიები შედგენ და დღეს უმთავრესათ ასეთ პარტიების მოქმედების ხანა დადგა: დღეს პოლიტიკური ბრძოლა წარმოებს უმთავრესათ პოლიტიკურ პარტიების ბრძოლის ნიადაგზე. მართალია, საზოგადოებრივ კლასთა საერთო მტერი—თვითმპყრობელობა, რომლის წინააღმდეგაც საგანგებოთ მოვლენილი იყო „კავშ. კავშირი" ჯერ ისევ არსებობს, მაგრამ მისი აღსასრულის წუთი უკვე კარზეა მომდგარი და დღეს თუ ხვალ მისი ხელიდან გავარდნილ სახელმწიფო ძალა-უფლებას საზოგადოებრივი კლასები უნდა დაეპატრონონ. და აი დღეს უმთავრესათ სწორეთ ამ ძალაუფლების დასაკუთრების ნიადაგზე წარმოებს პოლიტიკური ბრძოლა; სწორეთ ამ ნიადაგზე წარმოიშვა უკვე ცოტათ თუ ბევრათ განსაზღვრული პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც საბოლოო ანგარიშით ამა თუ იმ საზოგადოებრივ კლასებს წარმოადგენენ. ყოველივე ამის გამო დღეს თანდათან სულ უფრო შეუძლებელი ხდება სხვადასხვა კლასების წარმომადგენელთა შეკავშირება ერთ და იმავე ორგანიზაციაში. „კავშირთა კავშირი" სწორეთ ასეთ ორგანიზაციას წარმოადგენდა: მასში თავმოყრილი იყო თუმცა ერთ და იმავე პროფესიის, მაგრამ სულ სხვადასხვა კლასის სულ სხვადასხვა საზოგადოებრივი მდგომარეობის წარმომადგენლები. აქ თქვენ შეხვდებოდით ჯიბესქელ ინჟინერსაც და ჯიბე-გაფხეკილ ტეხნიკსაც, გასუქებულ ბობოლა უფროსსაც რკინის გზის სამმართველოს რომელიმე განყოფილებისას, და იმავე სამმართველოს გაძვალტყავებულ წვრილფეხა მოხელესაც და სხ... დღეს კი პოლიტიკურ პარტიების თანდათანი ჩამოყალიბების გამო, „კავშირთა კავშირის" წევრებმა უკვე თავთავის შესაფერი პარტიები მოძებნეს და იმათ მიეკედლენ. ამის მეოხებით „კავშირთა კავშირი" უკვე ჰაერში დაკიდებული შეიქნა, იგი დაიშალა. დღეს ზოგიერთ წევრებს „კავშირთა კავშირის" ორგანიზაციებისას რაღაც ლიგა დაუარსებიათ, რომელსაც მიზნათ აქვს ყველა ოპოზიციურ პარტიების შეერთება უმთავრესათ საყოველთაო საარჩევნო უფლების მოსაპოვებლათ. ეს, რასაკვირველია, კეთილი საქმეა, მაგრამ ამის განხორციელება კი „კავშირთა კავშირის" ნანგრევებისაგან მათი სუსტი ძალღონით მეტის-მეტათ საეჭვოა. ხოლო საარჩევნო უფლების ბედს კი მხოლოდ რევოლიუცია გადაწყვეტს პროლეტარიატის მეთაურობით, ამ „ნანგრევების" ლიგის დაუხმარებლათაც კი.

რევოლიუციონური ელემენტი სათათბიროში.

სათათბირო უეჭველათ ხულიგანური იქნებაო, გაიძახოდა ყველა არჩევნებამდე. სათათბირო უეჭველათ ოპოზიციური იქნებაო, გაიძახოდენ არჩევნების შემდეგ. სათათბირო, რამოდენიმეთ მაინც, რევოლიუციონური იქნებაო, შეგვიძლიან ვთქვათ სათათბიროს შეკრების დროს. როცა ადამიანი თავისებურათ „ბჭობს", რევოლიუცია იმ დროს თურმე ირონიულათ „იცინის", და თვით უკიდურეს ოპტიმისტის მოლოდინსაც კი აჭარბებს თავისი შედეგებით, თავისი ძლევა-მოსილობით. რაც უნდა მაგარი ზღუდეები აღმართო მის წინააღმდეგ, ის უეჭველათ გადალახავს მათ, და ყველაფერს, რაც კი წინ შეხვდება, ან ერთიანათ მიანგრ-მოანგრევს, ან და უეჭველათ თავის დაღს დაასვამს, თავის სულს ჩაბერავს, „ხატათ და მზგავსათ თვისათ" გადააკეთებს. სათათბიროც ერთი ზღუდეთაგანი იყო მთავრობის მიერ რევოლიუციის წინააღმდეგ აღმართული. თვით ამ ზღუდესაც მთავრობისაგან ათასი სხვა ზღუდეები ქონდა გარშემორტყმული, რომ რევოლიუციის ნაშხეფიც კი ვერ მოხვედროდა მთავარ ზღუდეს და ამით სათათბირო რეაქციონერთა დასაბუდებელ ციხესიმაგრეთ გადაქცეულიყო, რაშიაც მთავრობას საკმაოთ ხელს უწყობდა თვით რევოლიუციონურ პარტიათა ბოიკოტის ტაქტიკა. ყოველივე ამის მიუხედავათ სათათბიროში მაინც შეატანა კარგა მოზრდილმა რევოლიუციონურმა ელემენტმა: იქ შესდგა საკმაოთ ძლიერი გლეხთა **ჯგუფი,—ჯგუფი** არა გულ-გრილ, განურჩეველ, უფერულ გლეხების, არამედ მათი შეგნებულის რევოლიუციონურ სულით გაჟღენთილი, თავგანწირულ მებრძოლ წარმომადგენლების. ამათ შეურყევლათ გადაწყვეტილი აქვთ, რომ სათათბიროს შემწეობით განახორციელონ ხალხის უმახლობელესი ძირითადი მოთხოვნა—„მიწა და თავისუფლება"! გლეხებს ჩინებულათ აქვთ შეგნებული, რომ სისულელეა მარტო მიწის მოთხოვნა, თუ

მოპოვებულ არ იქნება პოლიტიკური თავისუფლება, რადგან ასეთ შემთხვევაში ის ვერც მიწას მოიპოვებს, და კიდეც რომ მოიპოვოს ვერ შეირჩენს მას. „მიწის საკითხს ჩვენ დავაყენებთ,—უთქვამს ერთ გლეხ-დეპუტატს,—მაგრამ ყოვლის უწინარეს ჩვენ ვეცდებით თავისუფლება და უფლება მოვიპოვოთ. ნურავის ეგონება, რომ გლეხები ხარბი პირუტყვივით მხოლოდ ჰამაზე ვფიქრობდეთ. გლეხებიც ადამიანები ვართ და ჩვენ ყოველ გვარი ადამიანური უფლება გვესაჭიროებაო, სათათბიროს გახსნის წინ მომხდარმა გლეხთა თათბირმა პირდაპირ აღიარა, რომ მიწისა და თავისუფლების კითხვები მჭიდროთ გადაბმულია ერთმანეთზე და ერთი უმეოროთ ვერ გადაწყდება; გლეხები უმიწოთ ისე ვერ გაძლებენ, როგორც უთავისუფლებოთ და პირიქით გლეხებს რომ მიწა მისცენ, ხოლო თავისუფლება კი არა, ისინი დარწმუნებული ვერ იქნებიან, რომ მერე ისევ არ წაართმევენ მიწასო. თუ რამდენათ შეურყეველია გლეხთა გადაწყვეტილება, თუ რამდენათ მტკიცეა მათი რწმენა, რომ ისინი თავისას გაიტანენ, ნათლათ ჩანს მათივე სიტყვებიდან. დემოკრატიულ რეფორმათა პარტიის კრებაზე გლეხს ნაზაროვს უთქვამს: სათათბირო უკანასკნელი იმედია გლეხების. ისინი მას ისე მოელიან, როგორც ებრაელები მესიას. გლეხებს უნდათ თავისუფლება და მიწა—უამისოთ მათ ცხოვრება აღარ შეუძლიათ.. თუ ვინმემ გაბედა და სათათბირო გარეკა, რუსეთში ისეთი ამბები დატრიალდება, რომლის მზგავსი ქვეყნიერებას ჯერ არ უხილავსო. მეორე გლეხ-დეპუტატს ასე ულაპარაკნია: „შეუძლებელია, რომ სათათბირო გარეკონ. მთელმა რუსეთმა გამოგვგზავნა ჩვენ დიდებული საქმისათვის. ჩვენ მტკიცეთ შევუდგებით ამ საქმის კეთებას... დეე, მთელმა რუსეთმა ყური დაგვიგდოს და შეადაროს, რას ვიტყვით ჩვენ და რას იტყვიან ისინი (არა-გლეხები). როცა ლაპარაკს დაიწყებს ამა და ვოლოსტის, ამა და ამ მაზრის გლეხი, მისი სოფლის და მისი მაზრის გლეხები გაფაციცებით დაუგდებენ მას ყურს. რუსეთის ერთმა მესამედმა უკვე შეიგნო, რაშია საქმე; გვაცალეთ ერთი ორი თვე და დანარჩენი მესამედიც არა ნაკლებ შეიგნებს".

რევოლიუციონურ გლეხებს ფუჭათ ლაპარაკი არ უყვართ და ვერავითარი ძალით, ვერც ვერავითარი ხრიკებით მათ შეუდრეკელ გადაწყვეტილებაზე ხელს ვერავინ აღებინებს, სანამ მთლათ სისრულეში არ მოიყვანენ მას, რათაც უნდა დაუჯდეთ ეს.

ახალი ამბები

ჩვენ შემდეგი ცნობები მივიღეთ რუსეთის **სოციალდემოკრატიულ პარტიის სიეზდის** შესახებ: სიეზდი შესდგება 69 მეუმცირესესაგან, 48 მეუმრავლესესაგან და კიდევ ცალკე ჯგუფის 15 წარმომადგენლისაგან, რომლებსაც მეთაურობს გ. პლეხანოვი და რომლებიც უფრო სადავო კითხვებში მეუმცირესეებს უჭერენ მხარს. პრეზიდიუმში (თავმჯდომარეებათ) არჩეული არიან პლეხანოვი, ლენინი და დანი (მარტოვი სხვა და სხვა მოსაზრებათა გამო არ წასულა სიეზდზე). სიეზდის ასეთი შედგენილობის მიხედვით ადვილი მისახვედრია, როგორი იქნება კრების შედეგები. სიეზდს გადაუსინჯავს აგრარული პროგრამა და მიუღია მასლოვის პროექტი (მიწების მუნიციპალიზაცია) ზოგიერთ ცვლილებით

◆ **პეტერბურგიდან** გვწერენ: პეტერბურგში ნემეცის თეატრის დარბაზში დიდ კრებაზე, რომელსაც სოციალდემოკრატებს გარდა კადეტები და ესერებიც დასწრებიან, რუსეთის სოციალდემოკრატიის მეთაურთაგანმა მარტოვმა სიტყვა წარმოსთქვა და პარტიის სახელით განაცხადა: სოციალდემოკრატია სავსებით აღიარებს, რომ ბოიკოტის ტაქტიკა შეცდომაა, მაგრამ სიეზდი გაასწორებს ამ შეცდომას, და თუმცა ამ კითხვის შესახებ სიეზდს ჯერ არაფერი დაედგინა, მაგრამ მარტოვი დარწმუნებული ყოფილა, რომ სიეზდი უეჭველათ ბოიკოტის საწინააღმდეგო რეზოლიუციას გამოიტანსო.

◆ გუშინ **გამოვიდა** მღვ. იონა ბრიხნიჩევის გაზეთი „ვსტან სპიაშჩი" № 1.

◆ ანდრევის ქუჩაზე ბიბილაურის სახლში **ჭაში ჩავარდა** ამიერ-კავკასიის რკინის გზათა სახელოსნოების მუშა გეკკელი. გეკკელი ჭიდან ამოიყვანეს და მიხეილის საავათმყოფოში გაგზავნეს, სადაც გაშინჯვის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ გეკკელს ფეხები მოუტეხია და ზურგი დაუშავებია.

◆ დღეს, 28 აპრილს ქართული ფილარმონიული საზოგადოება მეორეჯერ დგამს გუნოს ოპერას „ფაუსტს".

◆ 26 აპრილს, საღამოს რვის ნახევარ საათზე სასტუმრო „ორიანტის" პატრონმა ფრანსიუროშ განუცხადა მე-3 საპოლიციო უბნის ბოქაულს, რომ მის სასტუმროს მდგმურმა დოქტორმა მიხეილ ნედოპეკინმა 25 აპრილს საღამოს 11 საათიდან ერთი ბოთლი შამპანიური წაიღო, კარები ჩაიკეტა და შემდეგ მისი არა ისმის-რაო. ფრანსიუროს თხოვნით ბოქაული წავიდა სასტუმროში, სადაც მე-22 ნომრის გაღების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ნედოპეკინს **თავი მოუკლავს**. სტოლზე შემდეგი შინაარსის ბარათები იპოვნეს: 1) ჩემს სიკვდილს გთხოვთ ნურავის დააბრალებთ, გთხოვთ მამა არ შემიწუხოთ. დოქტორი ხუციევი ყველაფერს გაგვიკეთებს: მე საწამლავი დავლიე, მაგრამ ვერ იმოქმედა, ხელში მეორეჯერ ვიღებ რევოლვერს, ალბათ იმოქმედებს; 2) ვკვდები და სიკვდილის წინათაც შენს სადღეგრძელოს ვსვამ, უკანასკნელ სალამს გითვლი და ვამსხვრევ ჭიქას.

◆ გუშინ მთელ ქალაქში **გაძლიერებული რაზმი** დადიოდა ჯარის-კაცთა და პლასტუნებისა. პატრულები გამვლელ-გამოვლელთ ქუჩებში აჩერებდენ და ჩხრეკდენ. აჩერებდენ აგრეთვე ტრამვაის ვაგონებს და მგზავრებს ჩხრეკდენ. ქალაქისა და სხვა სასწავლებლებში მეცადინეობა შესწყდა. სახელმწიფო და სხვა დაწესებულებებში მხოლოდ ზოგან გაგრძელდა მეცადინეობა. საკომენდანტო სამმართველოში, სასახლეში „კავკაზის" რედაქციაში და სხვ. ნაციონალური ბაირაღები იყო გამოკიდებული. სიონის სობოროში პარაკლისი გადიხადეს. ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორაში მეცადინეობა მხოლოდ დილის ათ საათამდი იყო. პარაკლისი გადაიხადეს აგრეთვე სამხედრო სობოროში. დაესწრენ კავკასიის ნამესტნიკი, მისი თანაშემწეები, შტაბის უფროსი და მთელი გენერალიტეტი.

◆ როგორც „შრომა" გადმოგვცემს, გლეხებს გაუნადგურებია მ. დარახველიძის სახლი. როგორც ამბობენ, განადგურების მიზეზად გამხდარა ის გარემოება, რომ ბ-ნ დარახველიძეს გლეხთათვის განუცხადებია, შარშან გამოწვეულ პირობებით ადგილს ვერ მოგცემთო, და მოუთხოვნია წინანდელ საიჯარო პირობების აღდგენა.

◆ ბებუთოვის ქუჩაზე საკუთარ სახლში მცხოვრებ ეკატერინა მერაბოვა ამ უკანასკნელ დღეებში ბევრ უსახელო წერილებს ღებულობდა, სადაც ემუქრებოდენ და 300 მანეთს თხოვდენ. ასეთივე წერილებს ღებულობდა მის მეზობლათ მცხოვრები ნ. მარკაროვი. ამ უკანასკნელმა მეეზოვე ხაჩოიანცასა, და მოტაროვის საშუალებით 26 აპრილს ნაშუადღევის სამ საათზე შენიშნა ორი უცნობი, რომელთაც მზარეული გამოიხმეს და წერილი გადასცეს. მეეზოვეებმა ესენი დაიჭირეს და პოლიციას წარუდგინეს, ესენი აღმოჩნდენ რაჭის მაზრის მცხოვრები მ. როხონიძე და თფილისის მცხოვრები ნ. ხონდევი. სხვა თანამოაზრეთა აღმოსაჩენათ ზომები მიიღეს.

◆ ითარგმნება და ახლო მომავალში გამოვა ქართულ ენაზე **„საზოგადოებრივი მოძრაობა გერმანიაში"**, ფ. ენგელსის.

შეცდომის გასწორება. „ლამპრის"-ს მე-4 №-ში კაუცკის წერილში „აგრარული პროგრამის შესახებ" სამწუხაროთ კორექტურული შეცდომა გაგვეპარა... „რადგან ეხლანდელ რუსეთში უარს ყოფთ მიწის ნაციონალიზაციას, ვითომ ამითი მიწის ნაციონალიზაციასაც უარს ვყოფდე" უნდა იყოს: რადგან ეხლანდელ რუსეთში უარს ვყოფ მიწის ნაციონალიზაციას, ვითომ ამით მიწის **მუნიციპალიზაციასაც** უარს ვყოფდე. კაუცკი მიწის ნაციონალიზაციის წინააღმდეგია და მუნიციპალიზაციის მომხრეა.

ადგილობრივი პრესა.

გაზ. „კავკაზი" ეხება ვიტეს სამსახურიდან გასვლას და აღნიშნავს იმის სამარადისოთ სახსოვარ ღვაწლს. „ორი წლის განმავლობაში—სწორეთ ამბობს გაზეთი—ქვეყანამ განიცადა ორი უსაშინელესი ომი—საგარეო და საშინაო" და მერე ვიტეს დიპლომატიურ გამარჯვებამ გაასწორა რუსეთისათვის მძიმე შედეგები მრავალ დამარცხებით, მათ შორის ცუსიმის—და მით შეაჩერა რუსეთის სისხლის ღვარები შორეულ აღმოსავლეთში და რუსეთის ოქროს ღვარები ნაციონალურ ხაზინიდან". ამით არ გათავებულა გრაფის მისსია: „თუ საგარეო ომი საზარელი იყო, საშინაო ომის გამწვავებას რუსეთი მიჰყავდა პირდაპირ დაღუპვისაკენ; და აი აქაც გრაფმა ვიტემ გამოიჩინა იგივე **ტალანტი**, იგივე ფართე ინიციატივა, იგივე რკინის ხასიათი". გრაფმა, განაგრძობს გაზეთი—ცნობილ უკვე შევრდომილეს მოხსენებით 17 ოკტომბრის თარილით „მოსეს კვერთხი დაჰკრა ბიუროკრატიულ სალ კლდეს და მუნით გარდმოავლინა დიდი ხნიდანვე ნანატრი ტალღა ახალ პოლიტიკურ ცხოვრებისა. მაგრამ საკმაო არ იყო რუსეთისათვის თავისუფლების მიცემა. საჭირო იყო თავისუფლება გადაერჩინა გააფთრებულ იერიშით მოსულ მემარჯვენეთაგან (ბიუროკრატიისაგან) და მემარცხენეთაგან (ხალხისაგან)... გრაფ ვიტემ დაიცვა რუსეთის პრესტიჟი, გადაარჩინა რუსეთის თავისუფლება". აი რა დიდი ღვაწლი მიუძღვის საშობლოს წინაშე ვიტეს და მის სამინისტროს.

საგარეო ომის ველზე რომ გაიმარჯვა ვიტემ—ამას აქ არ შევეხებით—მაგრამ უფრო დიდი გამარჯვება მოიპოვა გრაფმა შინაურ ბრძოლის ველზე. როდესაც ვიტე-დურნოვო ცეცხლსა და მახვილს აძლევდა რუსეთის ხალხის სარჩო-საბადებელს, სიცოცხლეს ასალმებდა ხალხის საუკეთესო შვილებს, ხიშტებზე აგებდა ქალებსა და ბავშვებს, სამინისტრო ამით თავისუფლებას ემსახურებოდა, თავისუფლების გადასარჩენათ „იღვწოდა". თურმე ხალხი ამხედრებული ყოფილა თავისუფლების დასახრჩობათ, თურმე ხალხი თავის თავს ებრძოდა და არა ქვეყნის ჯალათებს. აი ასე ქადაგებს ცნობილი ადვოკატი და ლიბერალი ოპოჩინინი. მარა მოვახსენებთ, რომ დაგვიანებულია! ხალხი უკვე გამოფხიზლებულია და მთავრობის ადვოკატების ვერავითარი რეჩები ვეღარ დააბნელებს იმის ცნობიერებას. ხალხი უკვე ზიზღით უყურებს ვიტე-დურნოვოს პოლიტიკას, ხალხმა უკვე იცის თავისი გზა.

* *

გაზ. „კავკაზსკი მისლი" სწერს, რომ არჩევნებმა კავკასიაში „ერთი ტონითაც არ უნდა დასწიონ დაბლა ის ლოზუნგი, რომელმაც სხვა და სხვა საზოგადოებრივი ჯგუფები შეაერთა **სადღეისო მომენტისთვის** პროგრესიულ ბლოკათ". რომელია ეს ლოზუნგი? გაზეთი უპასუხებს: „ჩვენი არჩევნებით უნდა დავიცვათ გრძნობა ცხოველი აღშფოთებისა ვიტე-დურნოვოს პოლიტიკისადმი". უნდა შევნიშნოთ გაზეთს, რომ გრძნობა ცხოველი აღშფოთებისა აუცილებლათ საჭირო არის, მაგრამ არჩევნებმა ისიც უნდა გვაუწყონ, თუ რა გზას ვირჩევთ ჩვენი აღშფოთების გამოსახატავათ.

კადეტების გაზეთი ამბობს,
ნებულ გრძნობის დასაცავათ ს
ამრჩევლებმა არ წამოაყენონ
ტატები, რომლებიც „უჩასტკ
ვებთან" დარბიან „სტრაჟნიკების
ვათ. აი თურმე რა ყოფილა ს
ნეპის ჯეროვანათ ჩასატარებლათ
ლო, სად არის შენი სიწითლე?
გაზეთი სახელმწიფო დუმის
ბობს: „დუმა ულონო იქნება
რამე, თუ იგი არ დაეყრდნობა
ტის გარეშე არსებულ საზოგადო
მთელი ქვეყნისას". კადეტები
მდგომარეობაში სხვას ვერაფერს
თავისუფლების მოსაპოებლათ,
ბრძოლის იდეიურ საშუალებებს,
დოებრივ აზრის ორგანიზაციას.
კიდევ და კიდევ ვიტყვით, რ
ბის პოლიტიკურ ლაჩრობას საზ
ეძლევა. და ვისაც მართლა სწყურ
ვისუფლება. ის ხალხს მოუწოდებ
ლიუციონურ ორგანიზაციებისაკენ

* *

სოციალისტ-ფედერალისტები,
უმრავლესობა „სალონების",
ეფექტების, ხალხია, გვემდურებია
დემოკრატები გვარიმევენ ეფექტებს
მე სოც.-დემოკრატ. ორატორები
ლები მხოლოდ ეფექტებით ც
საქმის გატანას („შრომა" № 20
ბის პარტია"). ჩვენი „ეფექტები"
ფედერალისტებს საშინლათ არ მო
როცა კი სოც.-დემოკრატების
რებს ვუსმენდი—სწერს გაზ. „შ
ჩემდა გასაოცრათ, ვგრძნობდი, რ
სიტყვები მხოლოდ გარეგანის ც
არის აღგზნებული, რომ მათი მხ
მსმენელის (სოც.-ფედერალისტის)
არა სწვდება". რა ვუყოთ, ბა
გულიც არის და გულიც. და თუ
მართლა გსურთ, რომ ჩვენმა სი
თქვენ გულზედაც იმოქმედოს,
შრომა მიიღოთ და გაეცნოთ ჩვენ
მოძღვრების ანბანს, რომ ჩვენ
მდეგ თქვენ განზრახ არ იდენდეთ სი
აი ამ სიყალბის მრავალთაგან ერთი
ლითი. თქვენ სწერთ („ეფექტების პა
რომ დეკემბერში ჩვენი კავკასიელ ს
საქციელი „ფაქტიურათ პროლეტა
დიქტატურისაკენ იყო მიმართული"
რომ სიცრუესა და სიყალბეს არ
დებოდით, გეცოდინებოდათ, რომ დე
ში ჩვენ სოციალდემოკრატიას არც ფ
რათ და არც სიტყვიერათ არ მოუ
ბია პროლეტარიატის დიქტატურის
ბა. ეს დიქტატურა ნიშნავს სოციალ
რევოლიუციის დაწყებას და ჩვენ
გასულს და არც ამ მიმდინარე წ
ვაპირობთ სოციალიზმის განხორციე
ამისათვის სამწუხაროთ დღეს-დღეობი
კიდევ არ შეგვწევს ძალა. მარა ამ
კი ვიძენთ შეუჩერებლივ. ასეა ეს

ფელეტონი

* * *

(ვუძღვნი დღევანდელ დღეს)

გააფთრებული ტალღები
სისხლივით წითლათ ქცეული,
ნაპირებს გაბუტბუტებდენ
ცრემლ-წყალში ამორეული...

—

თანაც ტვირთი რამ მოჰქონდათ
მძოვრი უმზგავსო, დამპალი,
ტლაპო-ტალღებში ყურყუტით
ამცურავ-გადამავალი.

—

სახე არ უჩნდა, თავზე კი
წითელი ძონძი ეხვია,
ყურში და ცხვირში ბლომათა
ჩასჩროდა ჭია-ნეხვია!

—

ძონძსა ფრთა ჰქონდა იქავე
ტალღებში მცურავ-მავალი
და ზედ ეწერა: „წყეული!
ქვეყნის ჯალათი! მტარვალი!"

—

ტალღები ერთხმათ მოსთქვამდენ:
„მოვდივართ ქვეყნის მცველები!
აი მტარვალი! იხილეთ
სისხლში მოსვრილი ხელები!

—

ჯერ სისხლის ტბაში შევგუბდით,
ცრემლებიც ბევრი გვერია
და ერთის ძალით დავახრჩვეთ
ეს მძოვრი, ჩვენი მტერია...

—

შემდეგ შევქსოვდით ტალღებათ,
ტბას სხვა მხრით მოვუარეთო,
სხვებიც რომ შემოგვიერთდა—
აქ გადმოვხეთქეთ გარეთო!

—

მოვდივართ! ჩვენი სალამი,
არე-მარევ და მიდამო!
ქვეყნის ნაძირალთ უთხარით-.
გადაგვეცალონ გზიდანო!"

—

ასე მოსთქვამდენ ტალღები,
ერთმანეთს ეხეთქებოდენ
და მძოვრს დამპალს და შმორიანს
უფსკრულში ერეკებოდენ!..

ილონი

ცხოვრება—ბრძოლაა

(თარგმანი)

(დასასრული. იხ. „ლამპარი" № 7).

ღამეა.

ხაიმი ზის თავის ოთახში. გაღებული ფანჯრიდან დრო-გამოშვებით გრილი ნიავი შეიჭრება ხოლმე და ასანთის ალს არხევს. ქუჩიდან დაგვიანებული ურმის ხმა მოისმის.

ხაიმი ღრმა ფიქრშია გართული. მის წინ ორი გახსნილი წერილი ძევს. სასიხარულო ამბებია: ხალხის მოძრაობის მრისხანე ტალღები აზვირთებულა. მთელ ქვეყანას ქარი შხალი მოსდებია. ბაქოში ორმოც ათას მუშას თავისი მრისხანება ქუჩებში გამოუტანია. ოდესის ქუჩებში უზარმაზარი კრებები იმართება. თავგანწირული ორატორები წმინდა ცეცხლს ანთებენ საწყალი ხალხის გულში. მთელი დასავლეთი ცეცხლის ალშია გახვეული. დაიხურა ყველა ქარხნები, სახელოსნოები, შესწყდა რკინის გზის მოძრაობა. ტალღები სულ მაღლა-მაღლა იწევენ...

— ისინი გადმოხეთქავენ ჩვენ ქალაქშიაც,—ამბობს ხაიმი, და ტკბილი ღიმილი ამშვენებს მის პირისახეს.

მაგრამ ის ისევ სერიოზულ გამომეტყველებას ღებულობს. თავში ფართო გეგმა ეხატება. მასობრივი მოძრაობა მოწყობილი უნდა იქნეს; საყოველთაო უკმაყოფილება—შეგნებით აღიჭურვოს, მოთხოვნილებანი გარკვევით უნდა იქნან წამოყენებულნი. მტრების წყევლა-კრულვა ყველგან უნდა გაისმოდეს. ორატორები ქალაქის ყველა უბნებში მზათ უნდა იყვენ.

ყოველი წუთი ძვირფასია. ხაიმი კალამს იღებს ხელში. ის სწერს მოწოდებას მუშებისადმი, მთელი საზოგადოებისადმი. ის ხსნის დიადი მოძრაობის აზრს.

რევოლუცია ახლოსაა, მან უკვე ფეხი შემოდგა. დიადი ისტორიული განაჩენი ხელმოწერილია. იმტვრევა საუკუნო ბორკილები. აღიმართა მძიმე და მრისხანე ხელი მუშათა კლასისა...

დრო მიფრინავს.

ხაიმი მუშაობითაა გატაცებული. ხვალ მოწოდება მზად უნდა იყოს.

უცებ—კარებში კაკუნის ხმა ისმის. ხაიმი ფეხზე წამოხტა. უცებ შავმა აჩრდილმა გაურბინა პირისახეზე.

— ვინ არის იქ?

— ფოსტალიონი. ტელეგრამაა. გააღეთ.

— ამ წუთში, ლამპას ვანთებ.

ხაიმმა ყური კარს მიადო. ღამის სიწყნარეში მას მოესმა დეზების ჩხარა-ჩხური.

.— ჟანდარმებია! გაუელვა თავში. წყნარათ, თითის წვერებზე შემდგარი მიდის ის ფანჯარასთან და ეზოში იყურება. ძირს არავინაა. ყველას სძინავს.

თვალის დახამხამებაში, ჩაილაგ, მან ჯიბეში ქაღალდები, ჩამოილო პირსახოცი, მოაბა ფანჯარას და მეორე სართულიდან ეზოში ჩაეშვა.

კარებში კაკუნი უფრო ძლიერდება.

აჩრდილივით გაძვრა ხაიმი ეზოში და უკანა კარებს მიატანა. მას გარკვევით ესმის, თუ როგორ მოუხშირა გულის ცემამ. ეზოს კუთხეში შეშაა დაწყობილი. ის აცოცდა შეშებზე, იქიდან ყორეზე ავიდა, ერთი გადახტა და მეორე ეზოში ამოჰყო თავი, იქ კარები მთელი ღამით ღიაა.

შორიდან ესმის მას ძლიერი ჭრიალი. ჟანდარმებმა კარები შეამტვრიეს.

* *

მიფრინავს დღეები, გადის თვეები.

ხალხი, ქალაქები, სიხარული, მწუხარება, ყველაფერი იცვლება ბრძოლის დროს. ამ ბრძოლაში იზრდება ძალა, მატულობს გამბედაობა.

ამ მრავალგვარ და მრავალფერ სურათთა შორის მოსჩანს ნაზი ქალის სახე, როგორც თეთრი ზამბახი ბალახთ ამწვანებულ ზღვაში. ის ახალგაზდაა. შვენიერი წაბლისფერი თმა უმშვენებს თავს. სახე მკრთალი აქვს. ტრედისფერი, სიყვარულით და თანაგრძნობით სავსე თვალები, იმედით ავსებენ ადამიანის გულს. ამპარტავნული, მამაცური გამომეტყველება აქვს... ისინი ხშირათ ხვდებოდენ ერთმანეთს. ისინი და კიდევ რამდენიმე ამხანაგი ყოველკვირაში იკრიბებოდენ სხვადასხვა კითხვების გადასაწყვეტათ. იკრიბებოდენ როგორც ვიწრო, ნოტიო და ბნელ ოთახებში ქალაქის ღარიბ უბნებში, ისე მდიდრათ მორთულ სახლებში, მინდვრებში და დაბურულ ტყეებში. ისინი ბჭობდენ გაფიცვებზე, მასსობრივ პროტესტებზე, აგიტაციაზე, ორგანიზაციაზე. მისი წყნარი, ნაზი ხმა გამბედავათ გაისმოდა, როცა ის აღელვებული იყო. თვალები უბრწყინავდენ. იმათ ყურადღება მიაქციეს ერთმანეთს და როგორღაც თავისდა უნებურათ შორდებოდენ სხვებს. ჩვეულებრივმა მისალმებამ მათთვის რაღაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიიღო. ვინ იცის რამდენი რა იხატებოდა მარტო ხელის ჩამორთმევაში... ორთავეს ტკბილათ და ბედნიერათ ეხატებოდა ცხოვრება. სერიოზულმა საუბარმა რაღაც მიმზიდველობა მიიღო. მთელი ქვეყანა ასეთი სიხარულით აღსავსე გახდა მათთვის...

სიყვარულზე მათ ჯერ ერთი სიტყვაც კი არ ეთქვათ. ისინი მხოლოდ კრებებზე ხვდებოდენ ერთმანეთს. მათი ყურადღება დიდ კითხვებზე იყო მიქცეული. სხვა დროს ისინი არ ხვდებოდენ ერთმანეთს. ქალი პოლიციის მხედველობის ქვეშ იმყოფებოდა,

კაცი ყალბი პასპორტით ცხოვრობდა
ლი ადგილობრივ მუშაობდა, მუშა
ში პროპაგანდას ეწეოდა. კაცი ხშირ
ლაქის ახლო-მახლო ადგილებში მ
რობდა. ჯაშუშები სასტიკათ ადევნ
მას თვალყურს. მხოლოდ რაღაც განს
რებული მოხერხებით ახწევდა ის მათ
უსაქმოთ ის არავისთან არ მიდიოდა.

* *

დღეს პირველათ უნდა შეხვედ
ერთმანეთს მარტონი. იმათ გადაწყვ
ქონდათ ნავით სეირნობა. ქალი ამ
ფაბრიკაში არ მუშაობდა. კაცი ც
დიდი ხნის მგზავრობის შემდეგ დაბრ
ისინი მდინარის ნაპირას უნდა შეუ
ყვენ.

ხაიმი პირველი მოვიდა.

ღამდებოდა. მზე ჩადიოდა და მდ
წითლათ ღებავდა. ხეები დახრილიყ
თავის ტოტებს სველ ჰაერში აბანავ
ღრუბლები, თეთრი, როგორც თ
ტრედის ფერ ციდან [illegible] ჩასც
დენ. შორს, მწვანე მთას ზემოთ გამ
მკრთალი მთვარე. სადღაც ხეებს იქ
კრავის ხმა ისმოდა.

ხაიმი დგას და უცდის. ღრმა
სათუთი ფრთებით შეეხო მის სულს.
ლემ იკლო. მზე ჩაესვენა და მხოლო
თელი წერტილი მოსჩანს იქ, სადღაც
შორს. თეთრი ღრუბლები გაპრწყ
დაჰქროლა ნიავმა. აშრიალდა ფოთოლ

ორი შავი სახე, თითქოს მიწიდან
რენო, ხაიმს აქით-იქიდან დაუდგენ.

ერთმა იმათგანმა ხაიმს მკლავში
ხელი. მეორემ ჯიბიდან რევოლვერი
და წამოიძახა:

— თქვენ დატუსაღებული ხართ.

ცოტა იქით გორაკიდან ჩამოდიოდა
გაზდა ქალი თეთრ ტანისამოსში.

* *

სძინავს სატუსაღოს.

ბრწყინავს სველი სახურავი. თეთრ

საყვარელო ბავშვებო, თქვენ უნდა იმეცადინოთ-იმეცადინოთ არა კრიტიკანებისა და სიყალბის ჩასადენათ, არამედ სოციალ-პოლიტიკურ საკითხების სერიოზულათ შესასწავლათ.

პროვინცია.

სადგური მიხაილოვო. ეს ერთი თვეა, რაც აქაურ სადგურის უფროსმა ინჟინერმა რევიზორობა მიიღო და ქუთაისში გადავიდა. სადგურის უფროსობა ჩაბარდა დროებით უფროსის თანაშემწეს პეტრე გუჯელავის (რუსი არ გეგონოთ ქართველია!) ამ ვაჟბატონმა მიიღო თუ არა უფროსობა, თქვენ მტერს ის დღე, რა დღეც ჩვენ მოსამსახურეებს მან დაგვაყენა. ისე დღე არ გაივლის, რომ ვისმეზე დანისა არ დაწყრის. ერთი სიტყვით, ისე გადაამტერა მთელი სადგურის მოსამსახურენი, რომ ამ ერთი თვის განმავლობაში ათამდე მუშაკი წრიდან მოსცილდა თავისი სურვილით და გემოთი, რომელიც ქმაპებს უკეთესი ხელში და ჯოჯოხეთისკენ მიაქვთ. გამწარებული ხალხი, აწყევლებს ყველას ამ წყრომების და ქებას იმის აგტორებს.

ეხლა ეს ვაჟბატონი აპირობს სადგურს თავი დაანებოს და გზის უფროსთან წავიდეს სამსახურებლათ. ხურავენ იმარჯვებენ რეაქციის იმედით დღეს თუ ხვალ ისევ ხალხი გაიმარჯვებს და შესაფერ მსჯავრს დასდებს ყველას.

მგზავრი.

—

ჭიათურა. წარსულ კვირაში, დაბა სანხერსა და ჭიათურაში მდგომი 2 ასეული კაზაკთა ხოპერის პოლკისა გაიყვანეს. როგორც გადმოგვცეს ისინი აქედან გურიაში წაუყვანიათ. კაზაკების წასვლამ ძლიერ გაახარა აქაური მცხოვრებნი, გარდა ჯაშუშებისა და ხულიგანებისა, თუმც კაზაკებზე არა ნაკლებ უნარს იჩენენ ხალხის დარბევა—აწიოკებაში; ადგილობრივი სტრაჟნიკებიც.

19 აპრილს მდ. ყვირილის ხიდზე მიმავალი მუშა, გვარათ მჭედლიძე, უეცრათ გადავარდა მდინარეში და დაიხრჩო.

20 ზედა-რგანის კლდიდან გადმოვარდა ნაგლდარი (სპარსეთის ქვეშევრდომი) სამი ცხენით; დაიმტვრა კაცი და ცხენი.

19 დეკემბრის შეტაკების დროს შორაპანში ათამდე ყურადი ოენგერის პოლკის სალდათების ნაწილი, აქ ტყვეთ ჩამოყვა, კონვოის ქვეშ გაგზავნეს. ამბობენ პასუხის გებაში არიან მიცემულნი. რეაქციის გაძლიერებამ ზოგ ვაჟბატონებს მისცა შემთხვევა ჭალზე შეაფურთხონ ხალხი, და იმათაც შესაფერათ მოიხმარეს დრო.

შემამულეები მუქარას უთვლიან გლეხებს: თუ ჩვენთვის ხელშეკრულ ზომებში არ აგვღიათ მიწები, მაშინ ჩვენ ვიცით როგორ მოვექცევით. ეს პატრონები ზარნაშო ცდილობენ წასული წლის ზარალი ეხლა აზღვევინონ გლეხებს. მაგ. სოფ. ბერეთისაში მემამულეს რაჟდენ წერეთელს გლეხებისათვის დახნული მიწები წაურთმევია. გადაუხდევინებიათ წასული წლის ნედოიმკები და თან დამუქრებიათ: შემოდგომისათვის კაზაკებს და აგაოხრებთ. აღარც აქაური მოიჯარადრეები ჩამორჩნენ ბრწყინვალე თავადებს და რეაქციის წყალობით ხელი მოითბეს. მადაროების მუშებს ბევრმა მათგანმა ძლიერ ქირა შეუმცირა, ხოლო სამუშაო დღე გაუდიდა. მაგ. ათი საათის მაგიერ ამას 12—და ხშირათ ცამეტ საათსაც ამუშავებს. ვაგონების დამტვირთავ მუშებს მოსთხოვეს ღამე მუშაობა, მაგრამ მათ უარი განაცხადეს. 23-ში ვაგონების დამტვირთავი მუშები, რიცხვით 300 დე გაიფიცნენ, და უარი განაცხადეს უქმე დღეებში მუშაობაზე. მოთხოვნილება დაუკმაყოფილეს. კვირას 23 აქ ჩამოვიდა ნახევარი სოტნა კაზაკებისა და დაბინავდა. ხალხი მათმა მოსვლამ ცოტა დააფრთხო.

სტუმარი.

—

ვანის საზოგადოება (ქუთ. მაზრა). საზოგადოთ, ჩვენი ქვეყნის ყოველი კუთხე განთქმულია ავათ-მყოფობის დროს უექიმობით, მაგრამ ვანის საზოგადოება ამ მხრით ყველაზე უარეს მდგომარეობაში იმყოფება. აქ ექიმობის ნაწილში არავითარი საშუალება არ მოიპოვება; ამიტომ ზოგიერთ უვიცი ფერშლები თავიანთ სოფლებში ნდობა დაკარგულნი აქ იყენებენ რეზიდენციას, ვითომდა ხალხის ერთგულნი, ერთგულათ იტყუებენ ხალხის წვა დაგვით ნაშოვნ კაპეიკით ჯიბეს. ერთი ვერსის მანძილზე ორ მანეთ ნაკლებ მათიც ფეხს არ გადადგამენ. ცხენი კი, რასაკვირველია, ავათმყოფის პატრონმა უნდა მიართვას ამ „მედიცინის მეცნიერებს“.

ეს კიდევ არაფერი, მაგრამ საქმე ისაა, რომ იმათი გადამეტებული „სპეციალისტების“ წყალობით მეტწილი ავათმყოფნიც ხშირათ ესალმებიან წუთისოფელს.

მოვაქცევ მკითხველის ყურადღებას ამ დღეებში მომხდარ ამბავს. ამ ორიოდე დღის წინეთ, გახდა ავათ უბრალო ყურის ტკივილით, სოფ. ვანში კონსტანტინე ძე ლორთქიფანიძე. ჩვეულებრივ მოიწვიეს ფერშალი ბ. ნხეიძე, რომელმაც გამოუწერა წამალი, მაგრამ ყურის ტკივილი ვერ შეუჩერა. შემდეგ ამისა მოიწვიეს ბ. ჯინორიძე (ფერშალი): ამან, როგორც ყურის ტკივილის „სპეციალურმა მკურნალმა“ მოატანინა ვანის აფთიაქიდან რაღაც წამლები, ჯერ შუშის პატარა (спринцовка) მერე დიდი რეზინის თუნით შეასხა ყურში ეს უებარი წამალი, მაგრამ საბრალო ავათმყოფს ყურიდან მაშინვე სისხლი წამოსვლა და რამდენიმე წუთის შემდეგ ავათმყოფმა ყურის სმენა დაკარგა. შემდეგ ფრინეს გზა სამტრედიაში (20 ვერსის მანძილზე) და მოაყვანინეს ექიმი ბ. ჯაში; მაგრამ ამათ ექიმმა სთქვა: ამას არავითარი მედიკური საშუალება აღარ მოაბრუნებსო; უვიცი ექიმობის მსხვერპლი გამხდარა. აი, მკითხველო, ამისთანა ფერშლების ხელშია ისედაც გაწვალებული ჩვენი სოფლები. არ იქნება ურიგო, ვისზედაც ჯერ არს, ყურადღება მიაქციოს ამ ფაქტებს, თორემ სიცოცხლეს სოფლის დღე მრავალს მოკლავს.

პიპინია მიქელაძე.

—

ხარაგაულის საბოქაულო! „ადგილობრივ კურდღელს, ადგილობრივი მწევარი უნდაო“ განუცხადათ ამ დაღუპულ ჯაშუშებს და სწორეთ ასე იქცევიან. სხვა და სხვა სოფლებში სხვა და სხვა „მოღვაწეებმა“ იჩინეს თავი. აშკარავებენ და აძლევენ ვისაც ჯერ არს გასალახავათ, გადასასახლებლათ ან მოსაკლავათ. არ ზოგავენ არც პატარა ბავშვებს და არც მოხუცებულებს, ქალია თუ კაცი.

ცნობილმა კოდა ნემსაძემ (არც თვითონ ფარავს თავის თავს და მერადა გამოწერება, რომ გამოვამჟღავნებ მის მოღვაწეობას) ზესტაფონს და სხვა დაბა სოფლებში რომ მოიჯერა გული, ახლა თავის სამშობლოში დაიბადა თორმეტი ტრანჟიეთ და მისვლისთანავე დაატუსაღა გიორგი ხიმერიძე, რომელიც შეიარაღებულ აჯანყებაში მონაწილეობის მიღება დასწამა.

ხარაგაულში ადგილობრივმა მწევარმა დააჭერინა 15 წლის ბავშვი, ბანოძე, რომელიც დღესაც ციხეში ზის. ფარცხნალში (აქაც ადგილობრივმა) დააჭერინა 60 წლის მოხუცი. ხიდარში აწიოკეს მთელი სოფელი და საშუალოთ გამოასალმეს წუთი სოფელს ასის თავამდე [illegible]. სოფელ განახში (ადგილობრივმა) დააჭერინა სოლომონ და სიმონ ფერაძეები, ლომიძე და კოდა არველაძე. ეს უკანასკნელი დაჭერის დროს დასწვრეს. როგორც ამბობენ წრილობის სამარმ არ არის.

სოფ. სილიძეთში დაიჭირეს ორი და მოჰკლეს ერთი, თავის წინაშედი (ესეც ადგილობრივი მოღვაწის საშუალებით). ეს ვაჟბატონები ისე დაარბენინ ზოლიცეიში, როგორც დიდი ხარისხის ჩინოვნიკები, დასეირნობენ სასოფლოდ. ამათ გარდა ეს არის გაუსწორებელი სოფელი და რეგულარული ძალის ფესვიანი ამოფხვრათ, მაგრამ ბოლოს დაიღალა ხალხი და შემდეგი ხერხი მოიგონეს: შეკრებილან სთათბირათ სხვა და სხვა სოფლების „მოღვაწენი“ (ცხადი ხომ ბევრია და მთავარი იმათი), თავმჯდომარეთ აურჩევიათ ხარაგაულის საბოქაულოს ცენტრის მამასახლისი გონაძე. ერთ მშვენიერ დღეს დაუბარებიათ მთელი საზოგადოება ბოქაულის თანადასწრებით და დაუდგენიათ ამოირჩიონ ერთი „საიმედო“ კაცი, რომელიც თვალყურს ადევნებს სოფლებში ჩამოსულ „მავნე“ პირებს და განდევნიან მათ. ვინც ამ დადგენილებას არ დაეთანხმებოდა ის რასაკვირველია „ბუნტოვშჩიკი“ იქნებოდა. ძალა უნებურათ დაეთანხმნენ სოფლელები და ამ წესდა მოვალეობის ჩაბარება იქნა ცნობილი წესდა პარამოს კოჩაძე. ამ უკანასკნელს უნდა შეეტყობინებინა ადგილობრივ სოფლების მოღვაწეებმა მავნე პირების მიხედვა. და ის კი ამ წესმა შამარიდეს მოვრთობას.

პეპელა.

მუშათა შორის

ბათუმის აფთიაქებში. რეაქციის გამარჯვებამ, როგორც სხვაგან, ისე აქაც ბაზრის ხაზეინებს ძველებური მადა გაუხსნა და მეტად ჩაგრავენ თავიანთ მოსამსახურეებს, რითაც საკმარისათ უხელენ თვალებს შეუგნებელ ამხანაგებს. რასაკვირველია, სხვა ხაზეინებს არ ჩამორჩნენ არც ბათუმელი აფთიაქრები. წასულ წლებში ფარმაცევტებისაგან გაუმჯობესებული პირობები, მაგ. მორიგეობა ე. ი. ნახევარი დღე მუშაობა და ნახევარი დასვენება ყველასათვის, ჯამაგირი პროვიზორისათვის, არა ნაკლებ 110 მან., მათი თანაშემწეებისათვის პირველ წელზე 75 მან. მეორეზე 80 მან. მესამეზე 85 მან., მოწაფეებისათვის 45—50—55 მან... ყოველ წელიწადში ერთი თვით თავისუფლება ჯამაგირის შენახვით. ავათმყოფობის დროს ორი თვე ჯამაგირი უნდა ძლეოდა და ექვს თვეს ადგილი არ უნდა დაკარგოდა და სხვა.., ეხლა კი რეაქციის წაქეზებულ აფთიაქრებმა თავი წამოყვეს და შემდეგი სიტყვით მოგვმართეს ფარმაცევტებს: „გეყოფათ ამდენი ჩვენი დამცირება; ეხლა თუ გინდათ ამ პირობებზე იმსახურეთ და თუ არა, შეგიძლიათ აიკრათ თქვენი ბარგი ბარხანა და მიბრძანდეთ, სადაც გნებავდეთ. რასაკვირველია, იციან ბატონ ალებმა, რომ ჩვენი საბრძოლველი იარაღი მხოლოდ გაფიცვაა, რომლის გამართვა შეუძლებელია ამ გაძლიერებული რეაქციის დროს. ნამეტნავათ ბათუმში, ეს პირობები, რომელიც მათ წამოგვიყენეს და რომელიც შეუმუშავებია თფილისის აფთიაქრებს და ფარმაცევტებს: სამი წლის პრაქტიკის შემდეგ მოწაფეს მორიგეობა, პირველ და მეორე წლის პრაქტიკაზე კი მესამე დღის თავისუფლება. ჯამაგირი მიეცეს პროვიზორების თანაშემწეებს არა ნაკლებ 70 მან. პირველ წელს 75 მან. მეორე წელს, 80 მან. მესამე წელს მოწაფეებს 40—45—50 მან. მხოლოდ უჯამაგიროთ ფარმაცევტები პრაქტიკანტები არ იქნებიან მიღებული და სხვა. აქაურ აფთიაქრებმა თავისებურათ აასრულეს ეს. მაგ. ბ. კანდელაკმა და პეტკევიჩმა შეასრულეს ყველა ის მოთხოვნილება, რომელიც იყო შემუშავებული თფილისის ფარმაცევტების კრებაზე, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ბ. კანდელაკმა წინა მოგებული ჯამაგირი არ მოუკლო, ბ. პეტკევიჩმა კი თფილისიდან გამოგზავნილ მოწერილობის და გვარათ შეცვალა—ბ. ელიაშვილმა ყველას გადააჭარბა. მან ჯერ დეკემბერშივე შეამცირა ფარმაცევტების შტატი; დაითხოვა პროვიზორი და ერთი მოწაფე, რის მიზეზათ ის წამოაყენა, რომ მუშაობა ცოტა არისო. მხოლოდ რადგანაც ეს მართალი არ იყო და ის მცირეოდენი ფარმაცევტები, რომლებიც დარჩნენ აფთიაქში ვერ აღიოდენ მუშაობას, მან თავისი ქალიშვილი მიიღო შეგირდათ, და მიუხედავათ იმისა, რომ მის აფთიაქში მეტი უხდებათ მუშაობა მცირე შტატის გამო, მან მაინც მოუკლო ჯამაგირები. ამას გარდა, თუმცა თფილისში შემუშავებული პირობებით მესამე წელზე მოწაფეებმა მორიგეობით უნდა იმუშაონ და ხუთი თუმანი ჯამაგირი იღონ, მის აფთიაქში ისვენებენ მხოლოდ მესამე დღეს და ეძლევათ ჯამაგირი 45 მან.

ორიოდე სიტყვა აფთიაქში ხელზე მოსამსახურეებზედაც. ბ. კანდელაკის აფთიაქში მუშაობს ორი მოსამსახურე და იღებენ ჯამაგირს 32—36 მან., კვირაში თითო დღე აქვთ თავისუფალი და თუთხმეტ-თუთხმეტ ღამეს მორიგეობენ. ბ. პეტკევიჩის აფთიაქშიაც ორი მოსამსახურეა და იმ პირობითვე მუშაობენ, როგორც ბ. კანდელაკთან, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ჯამაგირი ეძლევათ თითოს ოცდახუთი მან. ამ მხრივ სულ სხვაა ბ. ელიაშვილის აფთიაქი. მან ერთი მოსამსახურე დეკემბერშივე დაითხოვა და მას შემდეგ ყავს ერთი პატარა 16 წლის ბავშვი, რომლის ექსპლუატაციას საზღვარი არა აქვს, დილიდან საღამომდის მისი ფეხი არ შედგება, არც ერთი თავისუფალი დღე არა აქვს და 30 ღამეს მორიგეობს. მიუხედავათ იმისა, რომ მთელი აფთიაქის მუშაობა მას აწევს კისერზე, სახლში მოსამსახურეთაც იგია და ამდენი ჯაფის საფასურათ მხოლოდ 7 მანეთი ეძლევა თვეში. ბ.ბ. ალებო, ძალიან ნუ გაგიტაცებთ თქვენ ფულის მოგების სურვილი, რადგანაც ერთხელაც იქნება, ჩარხი სხვანაირათ იწყებს ტრიალს და თქვენ უსაზღვრო ექსპლუატაციას ბოლო მოეღება!.

ფარმაცევტი

—

გიორგი სხირტლაძის მოსამსახურეთა მოთხოვნილებანი:

1) რადგანაც ხშირათ სტუმრები ანგარიშს არ ასწორებენ და სასტუმროს პატრონი ნისიებს თავის თავზე არ ღებულობს, მოსამსახურეები კი ვალდებულნი არიან ნავაჭრი სრულიად ჩააბარონ ხაზეინს, ამისათვის მოვითხოვთ ვაჭრობა იყოს მარკებით; 2) მარკები უნდა მივიღოთ უფულოთ, რომლის გაყიდვის შემდეგ ვალდებული ვიქნებით ნავაჭრი ფულები, იმდენი, რამდენიც მარკა იქნება დახარჯული, ნაღდ ფულად ჩავაბაროთ; 3) ზრდილობიანი მოპყრობა ხაზეინისაგან მოსამსახურესამდი; 4) მოსამსახურეების მიღება და დათხოვნა იყოს თვით ჩვენი, მოსამსახურეების, საქმე და არა ხაზეინის; რადგან ხაზეინი ითხოვს ხშირათ უდანაშაულო მოსამსახურეს და იყვანს პროტექციით არა საიმედო პირებს, რომელთა წყალობით ხშირათ ქურდობა ხდება და სხვა მოსამსახურენი კი პასუხის მგებელნი არიან. 5) მოისპოს პირველი ნომრობის „ტიტული“. 6) მოგვეცეს უფლება ერთი წარმომადგენლის არჩევისა, რომელიც იქნება პასუხის მგებელი ჩვენ მაგიერ ხაზეინთან, ის ჩვენ მიერ არჩეული ამხანაგი მოვალე იქნება ამხანაგის ან ხაზეინის ცუდი მოქმედება საამხანაგო სამსჯავროს გადასცეს. 7) ბოიკოტის გამოცხადებისათვის არც ერთი ჩვენი ამხანაგთაგანი არ უნდა იქნეს დათხოვნილი ადგილიდან: ბოიკოტის დროს მოგვეცეს ჯამაგირი. 8) ძველი დარჩენილი ჯამაგირები, რომელიც რამდენიმე თვეა არ მიგვიღია, გაგვისწორონ დაუყოვნებლივ; 9) დაგვიბრუნოს ყველა ის ნისიები მუშტრებზე დარჩენილი, რომელიც ხაზეინს მიუღია თავის თავზე და არ გვაძლევს; 10) რადგანაც ხშირათ სასტუმროში არ მოიპოვება ის სასმელ-საჭმელი, რომელიც „მენიუში“ აქვს შეტანილი, რისთვისაც მუშტრები ჩვენ შეურაცხყოფას გვაყენებენ, ყოველივე ამ ნაკლის პასუხისმგებელი იყოს ხაზეინი და არა ჩვენ; 11) ბინის ჰიგიენურათ გაუმჯობესება; 12) სადილ-ვახშამი და დილა-საღამოს ჩაი; 13) სადილის საჭმელათ განსაზღვრული დრო—ერთი საათი, სადილობის დრო თორმეტ საათზე: 14) რადგან პროვიზიის დაგვიანებისა გამო სადილი თავის დროზე ვერ მზადდება და ამის გამო ხშირათ მუშტრები ჩვენ გვეჯავრებიან, მოვითხოვთ პროვიზია მოტანილი იყოს დილით 9 საათზე; 15) ჯამაგირები გვირიგდებოდეს ყოველ თვის ბოლოს; 16) წვრილ მოსამსახურეებს ჯამაგირები მოემატოს ამ რიგათ: ვინც ღებულობს თვეში ხუთ მანეთს, მიემატოს სამი მანეთი, ვისაც ექვსი მან. ეძლევა მიემატოს ორი მანეთი, ვისაც 8 ორი და სხვა; 17) რადგანაც ხშირათ ისეთ საქმეებს გვასაქმებს, რომელიც ჩვენი საქმე არ არის, ამისათვის მოვითხოვთ აღარ დაგვსაქმოს ისეთი საქმე, რომელიც ჩვენს მოვალეობას არ შეადგენს: 18) ავათმყოფობის დროს ექიმი და წამალი ადგილის შენახვით და ჯამაგირით ერთი თვის განმავლობაში; 19) ჩვენ, მოსამსახურეები პასუხის მგებელი ვართ მხოლოდ ვერცხლის და ფრაჟის ნივთებში, დანარჩენში მაგ., თეფშები, ჭიქები და სხვა ამგვარები, პასუხს არ ვაგებთ გარდა იმისა, რომელიც ჩვენის გაუფრთხილებლობით არ იმტვრევა. აგრეთვე პასუხს არ ვაგებთ სუფრასა, სალფეთქებსა და სხვა. 20) სტოლზე მოსამსახურეს ეძლეოდეს ჯამაგირათ თვეში 10 მან:, რომელიც უკვე ყველგან დაწესებული არის.

ეს მოთხოვნილება სხირტლაძემ არ დააკმაყოფილა. ადგილობრივ გაზეთებს მოსამსახურეები სთხოვენ ეს მოთხოვნილებები გადაბეჭდონ.

—

ბათუმის დურგალ ხელოსანთა ცხოვრება. როგორც მოსალოდნელი იყო, მძვინვარე რეაქციამ უზომოთ აუშალა ყველაფის მადა აქაურ დურგალ მოიჯარადრეებს. ეს მადა კი დღიურათ დაქირავებულ მუშების ტანჯვით კმაყოფილდება ხოლმე და აი მოიჯარადრეებმაც დაიწყეს მისცეს ყველა ის შეღავათები, რომლებიც აქაურმა ხელოსნებმა გასული წლის გაფიცვებით მოიპოვეს. მაგალითათ, ნარდათ მუშაობა, ნაჭრობით საქმის გაცემა, რაც შარშანდელმა გაფიცვამ მოსპო, დღეს ისევ წესათ შემოიღეს ჩვენმა მადა გახსნილმა ხაზეინებმა. დღიური ხელფასის მომატება, შეგირდობის დროის ოთხი წლიდან ორ წლამდე შემოკლება, ჯამაგირის ყოველ შაბათობით მიცემა, ყველა ეს დაიწყეს მიეცა და წარმოიდგინეთ თითქო გამხსენებელიც არავინ გამოჩნდა. სამუშაო დღე წინედათ 10½ საათი იყო, ხოლო ახლა თითქმის 14 საათს მუშაობენ და სადილის დროც არ ეძლევათ. უწინ სადილ საათის 1½ საათი ჰქონდათ მოგებული.

სწორეთ გასაოცარია აქაური დურგალ ხელოსნების უმოქმედო-უყურადღებობა, როცა მათი ბრძოლით მოპოვებული უფლებანი ისე თავხედათ ითელებიან ჩარჩ-მოიჯარადრეთა მიერ. მიზეზი ამისა, ეჭვს გარეშეა ჩვენს შეუგნებლობაში უნდა ვეძიოთ. არც ერთი დარგის მუშები არ არიან ისე ჩამორჩენილნი დღევანდელ ცხოვრებისგან, როგორც დურგალ-ხელოსნები. როგორც იყო შარშან ერთი გაფიცვა მოახერხეს ადგილობრივ ს. დ. ორგანიზაციის ხელმძღვანელობით და კიდევაც მოიგეს, მაგრამ მონაგებს ხომ მაგრა ხელის ჩაჭიდება უნდა და ეს კი ველარ მოახერხეს. ამ შეუგნებლობა-უმოქმედობის ბრალია რომ დღეს მოიჯარადრებმა ხელი დააბანეს ყველა იმაზე, რაც შარშან მათი გამარჯვების ნაყოფს შეადგენდა.

ამ ბოლო ხანებში დურგალ-ხელოსნები თითქო გამოცოცხლდენ და გამოფხიზლდენ. დიდის იმედებით მოელიან იმ დროს, როცა შეძლება მიეცემათ მოიჯარადრეთა მადას ფრთები შეაკვეცონ. ამისათვის საჭიროა მტკიცე პროფესიონალური კავშირი, რომელიც შეგვაერთებს და ჩვენს დაქსაქსულ ძალას ერთ მიმდინარეობას მისცემს. მაშინ ადვილი იქნება ყველა მადა-გაღვიძებულ ვაჟბატონებთან ბრძოლა და ბრძოლის ნაყოფსაც ასე ადვილათ ვერ გამოგვაცლიან ხელიდან.

კუნჭული

პატარა ფელეტონი

თათბირი

(სცენა ორ მოქმედებათ)

მოქმედება პირველი.

(კერძო თათბირი. შუა დარბაზში ვებერთელა სტოლი დგას, რომელსაც გარს შემოსხდომიან ოქროს საყელოებიანი და ჩინ-ორდენებით შემკული კამარილა. სამარისებური სიჩუმე. ყველა დაღონებულ-დაძმარებულია. დარბაზის ერთ კუთხეში თავ-ჩაქინდრული ვიტე-დურნოვო მოსჩანან. სიჩუმეს თავმჯდომარე არღვევს).

თავმჯდომარე (ძლიერ აღელვებული). ბატონებო! რატომ ენა არ გამიხმა, რატომ თვალები არ დამიბრმავდა, რატომ გრძნობა, გონება არ დამეხშო, სანამ თქვენ ჩემგან ასეთ სამწუხარო ამბავს გაიგონებდით. დიახ! დიდ უბედურათ ვთვლი თავს, რომ ასეთი საზარელი ამბის მოციქული გავხდი. ბატონებო, იცით რა ამბავია ჩვენს თავს?! ვიტე თავს გვანებებს (ვიტე გაწითლდება და თავს ჩაღუნავს)!

ყველანი (ერთხმათ). ეს რა გვესმის?!!

თავმჯდომარე (აკანკალებულის ხმით). დიახ! ბატონებო, ვიტე თავს გვანებებს და მერე რა დროს, იმ დროს, როდესაც ყველაზე მეტათ გვჭირია მისი გამჭრიახი გონება, მისი ენამახვილი ენა, მისი გარკვეული გული, მისი შეუდრეკელი ხასიათი. ვიტე თავს გვანებებს იმ დროს, როდესაც შურის ძიებით აღსავსე ხალხი წალეკვას გვიქადის. მომენტი მეტათ კრიტიკულია, დღეს თუ ხვალ ჩვენდა დასაღუპათ გამოგონილი დუმა შეიკრიბება და ვაი მაშინ ჩვენი ბრალი! ვინ უნდა აგოს პასუხი ყველა იმ სასტიკ ზომებზე, რომლითაც ჩვენ ხალხს მივაყენეთ, ვინ უნდა შეიმაგროს მოზღვავებული ხალხი?! ვიტემ და დურნოვომ (დურნოვო მხრებს აიჩეჩს და მრისხანეთ გადახედავს იქ მყოფთ). დიახ, ბატონებო, ვიტე-დურნოვოს შიშით მთელი რუსეთი სისხლიანს დამჩაგვრებია, ვიტე-დურნოვოს შიშით ცაში ფრინველს ერ გაუფრენია და წყალში თევზს. თუ დღეს ჩვენ ისევ მაგრათ გვიდგით ფეხები და ზურგი გვიმაგრია, ეს ვიტეს გამჭრიახ გონების და დურნოვოს ჯალათურ ზომების წყალობით. ხალხის წინაშე მხოლოდ და მხოლოდ მათ შეუძლია წარსდგომა, მხოლოდ მათ შეუძლიათ ხალხის შემაგრება. აი ასეთ დროს ვიტე, ჩვენი დიდებული ვიტე გვტოვებს. (ტირილს დაიწყებს).

ყველანი (ერთხმათ შებღავლებენ) არ დაგვღუპო ვიტე, არ გამოგვჭრა ყელები, არ დაგვანებო თავი ასეთ საშინელ დროს! (ყველანი წამოცვივიან და ვიტეს გარს შემოერტყმიან. დურნოვო გაბუტული განზე დგას).

ვიტე. (მორცხვათ წამოდგება, წვერებზე ხელს ჩამოისვამს, თვალებს დახრავს და ტკბილი, ნაზი ხმით) დიდებულნო გვამნო! ღირსი არა ვარ იმ ქება-დიდების, რომელიც თქვენ მე შემასხით. მართალია მე დავიხსენი რუსეთი საშინელ სირცხვილისაგან და ჩემი ჭკვიანური ენით იაპონელები გავაცურე, მართალია მე დავიხსენი რუსეთი შინაგან მტრისაგან, მე შევამაგრე ძირ გამოთხრილი, თვითმპყრობელობა, მე მოვატყუე ხალხი და თავისუფლების მაგიერ თოფ-ზარბაზნები დავუშინე, ცეცხლის და მახვილს მივეც ყველაფერი, მარა „სიტყვა სხვაა საქმე სხვაა, შუა უდევს დიდი ზღვარი“—ო ხომ გაგიგონიათ. მე მხოლოდ პროექტები შევადგინე და საქმით კი ყველა ეს აი ვინ განახორციელა (დურნოვოზე უთითებს. დურნოვოს ვითომ შერცხვება) დიდებულმა დურნოვომ. თუ დიდებული დურნოვო არა, ჩემი პროექტები ქაღალდზე დარჩებოდა. ჩემი სამსახურიდან გასვლა მტკიცე და შეურყეველია. მე მივდივარ, მარა ეგ არაფერი. თქვენ კიდევ უფრო სამწუხარო ამბავი მოგელით. დურნოვოც თავს განებებთ. (ყველანი გაშეშებულივით დგანან. ვერც ერთს ხმა ვერ ამოუღია. უცბათ ყველანი ქვითინს და თავში ცემას მოჰყვებიან).

ყველანი. ვაი!.. ვაი!.. რა დღეს შევესწარით, რა მოგვივიდა, როგორ ჩავცვივდით წყალში.

თავმჯდომარე (ცრემლებს მოიწმენდს). კარგია გაჩუმდით! დურნოვო! ნუ თუ დავიჯეროთ,

---

დელი—ის მაგარია—თითქოს დაცინვით იღიმება.

ყველაფერს სძინავს.

ხაიმი ფანჯარაზე ზის და შორს ღამის წყვდიადში გასცქერის.

მთვარის შუქი სუსტდება და ის დაღვრემილი დასცქერის დედამიწას. ქარი გაძლიერდა და ჰაერი გაიგრილა. სადღაც ჩიტს გამოეღვიძა და ნამძინარევმა რამდენიმეჯერ დაუსტვინა.

დაჭერილი ხარ!

ტალახიანი გალია, რუხი კედლები სისხლსა სწოვენ. დაბალი ჭერი სულს უხუთავს. ჩხრიალებს ბორკილები. მისი ხმა წვეტიან ქვასავით ერჭობა გულში. ..ვერ გამოჩნდა დარაჯის ველური სახე. ნეტა რას იცინის.

დაჭერილი ხარ!

იქ კი, უზარმაზარ, ფართო ქვეყანაში, იქ სდუღს და გადმოდის სიცოცხლე, იქ ყვავის ახალი იმედები, იქ შეუპოვარი ნიაღვარი ამტვრევს ყინვას და რკინის ბორკილებს ნაწილებათ გლეჯს, ქარიშხალი იზრდება. ის ახალ ძალებს ეზიდება გაყინულ ქვეყანაში. დგება გაზაფხულის დილა. შორს არაა დიდი განმათავისუფლებელი ბრძოლა.

დაჭერილი ხარ!

იკარგება ძალები, იკარგება საუკეთესო წლები. იქ კი—იქ ყოველი მებრძოლი, ძვირფასია, ო! ბევრი საქმეა გასაკეთებელი იქ ყოველი მამაცი მებრძოლი—ახალი ნაბიჯია გამარჯვებისაკენ. ახალი საძირკველია განახლებული ცხოვრების შენობისათვის.

ის სატუსაღოში—ახალგაზდა არწივი ძლიერი ფრთებით, მოკვეთილი. პატარა, შავი ღამურები დასცინიან მას, მის გაჯავრებას ცდილობენ.

მისი ბორკილები მალე დაიმტვრევა...

ა. კაში.

რომ ასე სასტიკათ მოგვექცევა და შენ მაინც მხარში არ ამოგვიდგები ამ საშინელ დროს. დაფიქრდით რომ შენც თავს გარჩენ?!

დურნოვო (წამოდგება, წელზე ხელს შემოიდებს და ამაყათ). დიდებულნო კაცნო! დაუჯერებელი აქ არაფერია. მართალია დღემდე მე არაფერი მითქვამს სამსახურიდან გასვლაზე, მარა რამდენჯერ არ აღმითქვამს დუმის მოწვევის დრო მაშინ ქარი წელს მეტეხა. ხომ ხედავთ ჩემმა უკანასკნელმა, ძალღონემ არ გასჭრა. ყველაფერი სასტიკი ზომები ვიხმარე, ჩემა გული ჯოჯოხეთათ იქცა, არ შევიბრალე არც მახუცი, არც ერმა, არც ქალი, არც კაცი და ყველაფერი ცეცხლს და მახვილს მივეცი. რომ გარკვეულებ ხალხი წყლში გამეტანა და ოხრათ დასარჩენი დუმა ჩვენი ერთგული მონებისაგან შემედგინა, მარა შეუძლებელი ვერ შევსძელ, ვერ ამოვგლიჯე ხალხის გულიდან თავისუფლების სიყვარული, ჩვენი განდიდება კეტებით იფრინეს. დღეს დუმაში ჩვენი მოსისხლე მტრები მოდიან, კადეტებს და სხვა პარტიებს რომ თავი დავანებოთ, სოციალდემოკრატიც კი მოდის შიგ და წითელ დროშას მოაფრიალებს. განა ამას მოველოდით? რაღა დამრჩენია ასეთ დროს? სადმე თაგვის ხვრელში უნდა შევძვრე. თორემ ჯვარს მაცმენ, ტყავს გამძრობენ.

ყველანი (ტირილის ხმით). რათ ამბობ მაგას დურნოვო. შენ ყველაფერი ხარ, ანგელოზი ხარ; ოღონდ შენ სამსახურიდან ნუ გახვალ, ნუ დაგვყრი ეულებს და შენ რომ ყველაფერს გააკეთებ, ამის იმედი გვაქ.

დურნოვო (ცოტა წყენით). გეუბნებით, დიდებულნო კაცნო, რომ რომც დავრჩე სამსახურში, არაფრის გაკეთება აღარ შემიძლია, ყველაფერი საშუალება ვიხმარე, რაც ჩემ ხელთ იყო და ახლა აღარაფერი დამრჩენია ისეთი, რომ თავიც დავიხსნა და თქვენც.

თავმჯდომარე (მხიარული ხმით). შენ ისა სთქვი, პატივცემულო დურნოვო, სამსახურში დარჩები და რაც უნდა დღე დაგვადგეს თავს არ დაგანებებთ თქო, თორემ შენ რომ საქმეს გააკეთებ და ყველას დაგვიხსნი საშინელ სამსჯავროსგან ამაში ყველა ჩვენგანი დარწმუნებულია. განა ეჭვი დაებადება ვინმეს, რომ შენი დიდებული გონება ისეთ რამეს არ გამოიგონებს გაჭირვების დროს, რომ ყველაფერი თავდაყირა გადაატრიალოს? განა 17 ოქტომბრის მანიფესტის შემდეგ ხალხი არ მოდიოდა ჩვენ გასანადგურებლათ? განა ყველა ჩვენგანი არ მოელოდა მაშინ, რომ აზვირთებული ხალხი ყავ-ყორანს მისცემდა ჩვენ ხორცს საძიძგნათ? მერე ვინ დაგვიხსნა ამ საშინელ მდგომარეობიდან? ვიტეს დიდებულმა თავმა და შენმა კურთხეულმა მარჯვენამ. ბატონებო! (მიუბრუნდება იქ მყოფთ)! იცით თქვენ, როგორ დაგვიხსნა ვიტე-დურნოვომ განადგურებისაგან? იცით როგორ მოხერხებულათ გადაგვაქცია მაგათ 17 ოქტომბრის მანიფესტი?! აბა წავიკითხოთ (იღებს პორტფელიდან ქაღალდს და კითხულობს): „ყველა გუბერნატორებს და გრადონაჩალნიკებს, ფრიად საიდუმლოთ. მართალია, 17 ოქტომბერს მანიფესტი გამოვეცით და ხალხს ზოგიერთი თავისუფლება მივანიჭეთ, მაგრამ ეს ჩვენი გამოგონილი ხრიკი იყო. ის მანიფესტი მალე ქვეშ ამოდეთ და აი ამ მანიფესტით იხელმძღვანელეთ, რომელიც ამასთანავე გეგზავნებათ: 1) საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი, ფარული და აშკარა—გაროზგვა (ყველანი სიხარულით ხარხარებენ. ვაშა! ვაშა! ყვირიან აქა-იქ). 2) თავისუფლება სიტყვის—ესროლე. 3) თავისუფლება ბეჭდვის—ქაღალდის ფულების. 4) ხალხის მონაწილეობა—პოგრომებში. 5) პარლამენტის ხელშეუხებლობა—სახელმწიფო მართვა-გამგეობასთან. 6) თვითმმართველობის შეზღუდვა რუსეთის იმპერიით. 7) გლეხების დასახლება—სასაფლაოზე. 8) მუშების დაზღვევა—დიდი ხნის სიცოცხლისაგან. 9) შრომის დაცვა—კაზაკების მიერ. 10) სამუდამო ჯარის შეცვლა—ბაშიბუზუკებით. 11) სახელმწიფო სათათბიროს მოწვევა არა უგვიანეს— 30 თებერვლისა. ყველა ზემოაღნიშნულ მუხლებს სისრულეში მოიყვანეთ. ტყვიაწამალი არ დაგვენანოთ ბლომათ გვაქვს“. აი დიდებულნო კაცნო ვიტე-დურნოვოს გენიოსური ნაწარმოები.

ყველანი. (მუხლის თავებზე დაეცემიან და ცრემლით ევედრებიან ვიტე-დურნოვოს) ნუ დაგვყრით ეულებს, ნუ დაგვტოვებთ, მოიგონეთ ამისთანა რამ და გვიხსენით სიკვდილისაგან. დარჩით!

ვიტე (აღელვებული). დიდებულნო კაცნო! დარჩა არა გვრთ. აღექით. აი საქმე რაშია. უნდა გამოგიტყდეთ, რომ დღეს-დღეობით ჩვენა სამსახურიდან გასვლა და მიფარება ძალიან საჭიროა. ხალხმა ყველაფერი გაიგო და პირველ შეკრებისთანავე, ჩვენ დასჯას მოითხოვენ. ჩვენ ეს კარგათ ვიცით. ჩვენ უკვე ყველაფერი დამზადებული გვაქ. თითო ხალხის წარმომადგენელს უკანიდან თითო ზარბაზანი და თითო თოფიანი კაზაკი ეყოლება. მოგვეთხოვენ თუ არა ჩვენ, ჩვენ მაგიერ სხვები წარსდგებიან და რაკი მათ არაფერი ბრალი აქვთ ტყუილათ ხომ ვერ დასჯიან. ჩვენ მიფარებული ვიქნებით და დროს ვეყურებით. ხალხს ეს ვერ დააკმაყოფილებს და დაჟინებით მოითხოვენ ჩვენ გასამართლებას. მაშინ მახდება ყურ-ზური, იგრიალებს თოფზარბაზნები და ის დიდებული დუმა, რომელიც თქვენ ასე გაშინებთ ნაცარტუტათ იქცევა. მაშინ მის ნანგრევებზე მე და დურნოვო ხელახლ წარმოდგებით გამოჩნდებით და ორთავიან არწივს აღვმართავთ. ეს იქნება ჩვენი უკანასკნელი იერიში. ხალხს პირში ბერის ჩაჩრით და სამუდამოთ გავმაგრდებით.

ყველანი. (სიხარულით საშინლათ ღრიალებენ და ქუდებს ისვრიან) გაუმარჯოს ვიტე-დურნოვოს! გაუმარჯოს ჩვენ ბელადებს! გაუმარჯოს თვითმპყრობელობას! ძირს სახელმწიფო დუმა. (ფარდა დაეშვება. ისმის ბოჟე ცარია ხრანის ხმა).

მოქმედება მეორე.

(სახელმწიფო დუმა. სიუცხოვით მორთული დარბაზი. სავარძლებში ხალხის წარმომადგენლები სხედან. წარმომადგენლების უკან თოფიარაღში ჩამჯდარი ქრისტეს მოყვარე მხედრობა მოსჩანს. კრება დიდის ამბით გაიხსნება. სიტყვა კადეტების წარმომადგენლისაა).

კადეტი. მოქალაქენო!... (ჩაახველებს. აკანკალებს, ფერი წასული აქვს და ენა ებმება. ლაპარაკის დროს აქეთ-იქით იხედება. ხშირათ შეჩერდება, მარა მის გვერდზე მჯდომი მუჯლუგუნს სცემს) მრავალ წლობით მონობის უღელქვეშ გაჭყლეტილი, აოხრებულ განადგურებული რუსეთის ხალხი ელის ასეთ დაწესებულებას, სადაც ხალხის წარმომადგენლებს შეეძლოთ თავისუფლათ გამოსთქვან თავისი აზრი, თავისი სურვილები და აღვირახსნილ ბიუროკრატიას ანგარიში გაუწიონ. ჩვენ მოგვიწვიეს სახელმწიფო სათათბიროში, რომ მონაწილეობა მივიღოთ ჩვენი ტანჯული ქვეყნის მართვა გამგეობაში. ჩვენ აგვირჩია ხალხმა და მუდამ და ყოველთვის ხალხის ინტერესები უნდა გვედგას თვალწინ.... (შეჩერდება, შიშით უკან იხედება ზარბაზნებისკენ) ჩვენ.... არ უნდა შევშინდეთ.... რის გვეშინია.... (კიდევ მოიხედავს უკან) ხალხის ინტერესების დასაცველათ ჩვენ თავი უნდა დავდვათ. მოქალაქენო! უკეთუ რომელიმე თქვენგანს გულის მაგიერ ქვა არ უძევს უთუოთ მოითხოვს იმ პირების დასჯას, (კიდევ მოიხედავს) რომლების წყალობითაც ჩვენი საბრალო ქვეყანა აოხრებულ აწიოკებულია. ვისი წყალობით მოხდა ყველა ის საზარელი ამბები, რომლების მოწამეც თვითეული ჩვენგანი იყო? იმასი.... იმასი.... (წყალს მოსვამს, თვალს მიაწებს და უკან-უკან იხედება) ვი...ტე.... (გაქცევას აპირებს). დურნოვოს.. (ერთბაშათ წამოიძახებს ის და თვალებს დახუჭავს. პირს აცმაცუნებს თითქო ლოცვას ამბობსო. ცოტა ხნის შემდეგ თვალებს ახელს. აქეთ-იქით იხედება და რაკი რწმუნდება, რომ ყველაფერი ჩვეულებრივათ არის უფრო გაბედულათ იწყებს).

აი ის ბარბაროსები, რომლებმაც თვითმპყრობელობის გასამაგრებლათ ხალხის სისხლით შეღებეს მთელი რუსეთი, ცეცხლის ალს მისცეს მთელი ქვეყნის ავლა-დიდება. მაშ, მოქალაქენო! პირველი ჩვენი მოთხოვნილებაა, ვიტე-დურნოვო წარმოსდგენ ჩვენ წინაშე, რომ დარისხულათ დაისაჯონ ქვეყნის ღალატისათვის.

ხულიგან-მონარქისტები. (ყველანი ერთათ საზარლათ ღრიალებენ) ჩუმათ! როგორ ბედავთ! ხმა კრინტი! ხომ ხედავთ? (ხელით თოფ-ზარბაზნებზე ანიშნებენ).

კადეტები (ყველანი ერთათ აღელვებით წამოცვივიან და ფერ წასულები ხელების შლით ყვირიან). ჩვენ ხალხის წარმომადგენლები ვართ და ხალხის სურვილი უნდა ავასრულოთ.

ხულიგან-მონარქისტები. ჩვენ ნებას არ მოგცემთ ასე უდიერათ მოიხსენიოთ ჩვენი დიდებული მოღვაწენი. თუ არ დაჩუმებულხართ ისე გაგრეკავთ აქედან, რომ სულ კუდით ქვას გასროლინებთ (მონარქისტები წამოდგებიან და მუშტებს მოუღერებენ. ქრისტეს მოყვარე მხედრობა თოფებს ამზადებს. კადეტები შეკრთებიან, ფერი წაუვათ, გულზე ხელს დაიკრეფენ და გაშეშებული დგანან. ამ დროს, ამდენხანს გაჩუმებული, სოციალდემოკრატი საშინლათ აღელვებული თვალებს აბრიალებს და მქუხარე ხმით დაიყვირებს).

სოც.-დემოკრატი.—ხალხის წარმომადგენელნო მონებო! რაზე ბჭობთ, რაზე იტეხთ თავს?! ნუ თუ თქვენ ფიქრობთ, რომ თქვენ, ხალხის წარმომადგენლებს, იმიტომ მოგიწვიეს დუმაში, რომ ხალხის სურვილები აასრულოთ?! არა, მოქალაქენო, ასეთი დუმა მხოლოდ ჩვენი მტარვალების გასამაგრებლათაა მოგონილი. ამაში ეხლავე დარწმუნდით, როცა ერთი უბრალო მომაკვდავი ადამიანის გასამართლების უფლებაც კი არ მოგცეს. ჩვენ აქ სამასხროთ მოგვიწვიეს, მარა ეხლა ჩვენზე კიდია, როგორც წავიყვანთ საქმეს. გვეყო მონობა, გვეყო უზომო ტანჯვა-წვალება. შორს ჩვენგან შიში, შორს ლაჩრობა, ნუ შეგვაშინებთ ჩვენზე მომართული თოფ-ზარბაზნები, ნუ შეგვაშინებთ ხულიგნების ბღავილი დრეჩნა. ნუ შეუშინდებით სიკვდილს. ჩვენ დავიხოცებით, მარა ჩვენს უკან მთელი რუსეთის ხალხი დგას. ძირს დუმა! გაუმარჯოს დამფუძნებელ კრებას!—(საშინელი [illegible] ის და წითელ დროშას აფრიალებს. ფარდა დაეშვება. მოისმის თოფ-ზარბაზნების გრიალი. ქუჩაში მარსელიეზის ხმა ისმის).

პ. ირეთელი.

რუსეთი

რ. ს.-დ. მ. პ. დელეგატთა კრების შესახებ გაზ. „სოვრემენნიკ“-ს შემდეგი ცნობა მოუდის: ორივე ფრაქცია (მეუმცირესეები და მეუმრავლესეები) სიტყვის თანხმობით, ენერგიით და სიცხარით მუშაობენ. თითქმის ყველა რეზოლუციებს მომრიგებელი ხასიათი აქვს. საზოგადოთ, საკითხთა უმრავლესობა, უთანხმოებას არ იწვევს ფრაქციათა შორის. ყველაზე უფრო მეტი მსჯელობა აგრარულმა საკითხმა გამოიწვია. განსაკუთრებული დავა ორ პროგრამის შესახებ ასტყდა: როჟკოვისა და მასლოვის. უკანასკნელი „პრავდაში“ იყო დაბეჭდილი და კრებამ მოიწონა. ფიქრობენ, რომ სწორეთ ეს პროგრამა გავა ცოტაოდენი ცვლილებებით.

8 ახალი ტყვიის მფრქვეველი! მოსკოვში კიდევ 8 ტყვიის მფრქვეველი ჩაუტანიათ. ასე რომ ამ ჟამათ მოსკოველთა გასამასპინძლებლათ მთავრობას 32 „პულემიოტი“ აქვს!

მთავრობა და დუმის დეპუტატი გლეხები. გაზ. „ნაშა ჟიზნი“ საინტერესო ცნობებს იძლევა მთავრობის მიერ გლეხ დეპუტატებისადმი მიმართულ ხრიკების შესახებ. ჩვენმა მკითხველებმა იციან, რომ მთავრობამ „პარტიის გარეშე“ გლეხ დეპუტატებისათვის ცალკე ბინები დაიქირავა და ნაწყობებათაც მოაწყო. დურნოვომ უბრძანა გუბერნატორებს ყველა „პარტიის გარეშე“ გლეხები, რომელნიც დუმის წევრებათ იყვნენ არჩეულები 20 აპრილამდე თავიანთთან მიეწვიათ, „დარიგება“ მიეცათ და ერთათ უსათუოთ 20 აპრილს მისულიყვნენ პეტერბურგს და „სახელმწიფო ბინებზე“ დაბინავებულიყვნენ. გუბერნატორებმაც, რა თქმა უნდა, ღირსეულათ შეასრულეს მინისტრის ბრძანება. სამწუხაროთ, მთავრობის ხრიკმა არ გასჭრა. გლეხები, თუმცა დაბინავდნენ მთავრობის მიერ გამზადებულ დარბაზებში, მარა ადრე შეატყვეს, რომ ეს დარბაზები და პატივის-ცემა უანგარო და გულწრფელი არ ყოფილა. მათ მიუგზავნეს ისეთი პირები, რომელთაც თავიანთი ქცევით და დარიგებებით გამოამჟღავნეს მთავრობის ნამდვილი განზრახვები. აღმოჩნდა, რომ ასეთი ხაფანგით ჩვენი თვითმპყრობელობის ბურჯი გლეხების თავისკენ გადაბირება განეზრახათ. გლეხები ძალიან აუშფოთა ასეთმა ოინმა და ერთ-ერთ თათბირზე პროტესტი გამოაცხადეს.

რას მოითხოვენ გლეხების დეპუტატები დუმაში. გლეხთა დეპუტატების უმეტესობამ განაცხადა, რომ ამრჩევლებმა მათ შემდეგი ბრძანება მისცეს: „მოიქეცით დუმაში ისე, როგორც თქვენმა სინდისმა და გონებამ გაგიჩრათ, მაგრამ არამც და არამც არ დაივიწყოთ, რომ, როცა დაბრუნდებით „მიწა და თავისუფლება“ უნდა მოგვიტანოთ.

20 აპრილის თათბირზე გლეხების დეპუტატებმა ერთხმათ გადაწყვიტეს, უპირველეს ყოვლისა მოითხოვონ სრული ამნისტია იმ „დამნაშავეთათვის“, რომლებიც პოლიტიკურ და აგრარულ საქმისათვის დაისაჯნენ.

პოლიციის სამმართველოები მრავლდება. მოსკოვში პოლიციის 5 ახალ სამმართველოს აარსებენ.

ტუსაღებს ესროლეს. ვარშავის ციხეში პოლიტიკურ ტუსაღებს თოფები დაუშინეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ესენი რევოლიუციონურ სიმღერებს გალობდენ. მოკლეს ერთი ტუსაღი, დასჭრეს ათი.

სიკვდილით დასასჯელ საპიორთა სვებედი. იმ სამ საპიორს, რომლებიც დეკემბერში ჯანყებული ჯარების უფროსებათ იყვნენ, სიკვდილით სასჯელი კატორგაზე შეუცვალეს.

გადასახლება. პოლტავაში სტუსაღოდან განთავისუფლებულ ინტელიგენტებს, მუშებს და გლეხებს პოლტავის გუბერნიიდან ასახლებენ.

გაფიცვა. იაროსლავში თუჯის ქარხნის მუშები გაიფიცნენ. უთანხმოების მოსასპობათ ქარხანას გუბერნატორი ეწვია.

შიმშილი. ნოვგოროდის ზოგიერთ მაზრებში შიმშილმა უკიდურეს ხარისხამდე მიაღწია. ამ მაზრებში ტიფი მძვინვარებს.

გონიერი სიფრთხილე. ქალაქ ტულის თვითმართველობამ გადაწყვიტა დაითხოვოს ის ღარაჯები, რომლებიც ქალაქის ხარჯით არსებობენ; ამას გარდა თვითმართველობამ შუამდგომლობა აღძრა სამინისტროსთან: მოითხოვა მუშების დათხოვნის შეწყვეტა, რადგანაც უსაქმო მუშების გამრავლება ქალაქში არეულობას გამოიწვევს.

ტუსაღების გაქცევა. ქ. რიაზანსკის სატუსაღოდან ორი პოლიტიკური დამნაშავე გაიქცა.

ებრაელების დარბევის საქმე. ჟიტომირის სასამართლო 21 აპრილს შეუდგა ებრაელების დარბევის საქმის გამოძიებას. ირკვევა, რომ ადმინისტრაციას შეგნებული მონაწილეობა მიუღია ებრაელების დარბევაში. ადმინისტრაციამ იცოდა, რომ იქვე ახლოს ჯარი იყო, მარა [illegible] შესაჩერებლათ. [illegible] პოლიციელებმა [illegible].

კრემენჩუგში დააპატიმრეს ტიუკინი და პოდდუბნი, რომლებიც ხალხს ებრაელების ასაწიოკებლათ იწვევდენ.

წერილი რედაქციის მიმართ

გაზ. „ელვის“ ერთ-ერთ უკანასკნელ ნომერში ქ. დუშეთიდან მოთავსებული იყო წერილი, რომ ქ. დუშეთში შესდგა კომისია, რომელიც პოლიციასთან ერთად იძიებს მავნე პირთ დუშეთის მაზრიდან გასაძევებლათ. რადგანაც იმ კომისიაში მონაწილე პირთა ჩემი გვარიც იყო მოხსენებული, როგორც ვითომდა მომქმედი პირისა, გთხოვთ ბ-ნო რედაქტორო, რადგანაც „ელვის“ რედაქცია ეხლა დაკეტილია ამ ჩემ განცხადებას მისცეთ ადგილი თქვენს გაზეთში.

როგორც შევიტყე ამ მოთავსებულ წერილის შემდგომ დუშეთში მართლა კრება შემდგარა ადგილობრივ ვაჭრებისა, რომელთაც შეუდგენიათ განაჩენი რამდენიმე მავნე პირების დუშეთის მაზრიდან გადასახლების შესახებ. ამ ყრილობაში მე არავითარი მონაწილეობა არც მიმიღია, არც დავსწრებივარ და არც ვიცი ვისზე შეადგინეს ხსენებული განაჩენი.

კორესპონდენტის ამნაირი ცნობის-მოყვარეობის მიზანი ჩემ შესახებ, გაუგებარია, რა სურდა? თუ სახუმაროთ შეთხზა—აქ მასხარობა უადგილოა—უფრო სიპატიოსნე მოითხოვდა ბ. კორესპონდენტი ნილაბს აიხდიდეს და რედაქციას არ ეფარებოდეს ზურგს უკან და პირნათლათ განაცხადებდეს ჭეშმარიტებას.

გ. ყარანგოზიშვილი.

დეპეშები

(პეტერბ. და რუსეთის დეპეშათა სააგენტოებისაგან).

25 აპრილი.

ატკარსკი. გაკრულია ისპრავნიკის განცხადებები, რომელშიაც ის აცხადებს, რომ დემონსტრაციები ძალით იქნება დაშლილი. მაზრიდან საქართოთ გაიწვიეს კაზაკები.

დონის როსტოვი. უსენსკის ტეხნიკურ კანტორაში ყუმბარების ქარხანა აღმოაჩინეს. იპოვეს ბევრი გამზადებული ყუმბარები და სხვა და სხვა ასაფეთქებელი ნივთიერებანი. გაჩხრეკის დროს შიგ მყოფნი გაიქცნენ და პოლიციელებს ოთხი ყუმბარა ესროლეს. მოკლული არავინაა.

იაროსლავი. ლოკალოვის ფაბრიკის 3000 მუშების გაფიცვა გრძელდება. უსაქმოთ დარჩენილ მუშების რიცხვმა იმატა. დუნაევის სპიჩქის ქარხანა დაკეტილია.

პეტერბურგი. 26 აპრილს მათი იმპერატორობითი უდიდებულესობანი ხელმწიფე-იმპერატორი და იმპერატრიცა მარია ფეოდოროვნა შვილებით ცარსკოე სელოდან ახალ პეტერგოფში გავიდენ.

მოსკოვი. ადმირალ დუბასოვის ჯანმრთელობა იმდენათ გაუმჯობესდა, რომ დღეს მან უკვე სამსახურის საქმეების მდგომარეობის გაცნობა ისურვა. ყუმბარის მსროლელის ვინაობა ჯერ კიდევ გამოურკვეველია.

პოლტავა. გაანთავისუფლეს 25 პოლიტიკური ტუსაღი.

რიგა. დღეს დილის ორ საათზე პიტუევის ფორშტადზე რამდენიმე მძარცველმა სასიკვდილოთ დასჭრეს ქარხნის დირექტორი რობერტ ლეისტი.

პეტერბურგი. „პრავიტ. ვესტ.“-ში გამოცხადებულია სახელმწიფო საბჭოს დაარსების დებულების 124 მუხლები.—გამოცხადებულია რესკრიპტები დეპარტამენტების თავმჯდომარეების სახელობაზე: კანონთა—ფრიშის, მრეწველობის, მეცნიერების და ვაჭრობის—ჩიხაჩევის, სამსახურიდან გადადგომის გამო.—რკინის გზების გამგეობათა უფროსი შაფგაუზენ შერბერგ. ექ. შაუფუსი დაინიშნა განათლების მინისტრათ.—გენერალ-ლეიტენანტი მელივანოვი ირკუტსკის გენერალ-გუბერნატორათ.—მანჯურიის ზურგის ჯარის უფროსი ნადაროვი სტეპნოი გენერალ-გუბერნატორათ.—გენერალ-მელლერ-ზაკომელსკის თეთრი არწივის ორდენი ებოძა.—მოსკოვიდან, ოდესიდან და სარატოვიდან იუწყებიან, რომ სახელმწიფო სათათბიროს გახსნის სახსოვრათ 27 აპრილს ყველა სავაჭრო-სამრეწველო დაწესებულებანი და სასწავლებლები დაკეტონ.

მოსკოვი. თავად-აზნაურთა სიეზდმა გადაწყვიტა იშუამდგომლოს ხელმწიფის წინაშე რუსეთში სამხედრო დიქტატურა შემოიღონ, რომ ყოველივე ტერორისტულ მოქმედებას ბოლო მოეღოს. დუბასოვის მდგომარეობა კარგათ მიდის.

კრონშტადტი. ბალტიის ფლოტის როსის კაპიტნის ბრძანებაში ნათქ რომ იმ ჯარის კაცთ, რომლებსაც 190 26 და 27 ოქტომბრის არეულობაში მიაკ ლობის მიღებისთვის კატორღა და ტ თა გამასწორებელ რაზმში გაგზავნა დით გადაწყვეტილი, ხელმწიფე-იმპერ რმა ნახევარზე შეუცვალა და მატრო ლოეკალ ყველა კატორღა თხუთმეტი წ შეუცვალა.

პეტერბურგი. გაზეთების სიტყვით და ნახმდენ მინისტრის პორტფელის მიღებ —სტოლპინი—შინაგან, კოკოვცევი— ნანსთა და იზვოლსკი—საგარეო. სინო ობერ-პროკურორის ადგილი ცარიელ სამარინმა უარი სთქვა ამ თანამდებობაზე.

ქუთაისი. გუშინ ს.-რევოლიუციონერ ბმა ქიმიური ობსტრუქცია მოახდინეს არ ენებზე. დღეს ბილეტების გაშინჯ დროს 6 ს.-რევოლიუციონერი მივარდ და დახიეს ბილეთები. მოხდა არეულ ბა. პოლიცია არ ჩანდა. ხმების დათ შესწყდა.

ჩიტა. გაზეთ „ზაბაიკალიე“-ს რედაქტო რი სილდატოვი გაამართლეს, მდივან მიხ ლოვს. თანამშრომელ ბალაკინს ერთი წ ციხე გადაუწყვიტეს.

26 აპრილი.

დონის როსტოვი. დაიჭირეს ახლათ მოსული ებრაელი, რომელსაც ჩამაღ 20 გატენილი ბომბა უპოვეს.

კრემენჩუგი. ს.-რევოლიუციონერები თკინი, აბრამოვი და სიდორენკო, სამ დრო სამართალში მისცეს ასაფეთქებ ნივთიერებათ შენახვისთვის

პეტერბურგი. ქალაქში დიდი მოძრაობ ხვალინდელ დღის მოლოდინში. დუმის წ ვრები თითქმის ყველა შეიკრიბა და უმ ლეს გამოსვლაზე დასასწრებათ ბილეთებ მიიღეს.

ოდესა. სამხედრო სასამართლომ ჩამოხ ხობა გადაუწყვიტა გლებ რიმშს, რომელ საც დახის მაღაზიაზე თავდასხმის და იარა ლით ხელში ფულის მოთხოვნის ბრალდებ სასამართლო სასჯელის შემსუბუქებაზე შუ მდგომლობს.

ვარშავა. გაფიცულ მუშებს დღეს ქალ ქის წყლის საყვანის მუშებიც მიემხრენ ქალაქს უწყლოთ დატოვებას ემუქრებიან.

ვაშინგტონი. ხანკოუდან ამერიკის კო სული დეპეშით იუწყება, რომ ხუნან პროვინციაში წყალდიდობის გამო აუა ბელი ზარალი მოუვიდა. მცხოვრებლ მსხვერპლი დიდია.

პორტ-საიდი. სულთანის ჯარებსა პრეტენდენტის შორის საშინარი შეტა მოხდა მდინარე მულუიას მარცხენა ნაპირ ზე. მდინარეზე მოსვლისას სულთანის რებს ყოველ მხრიდან სროლა აუტე რომლებმაც 80 კაცი მოუკლეს და მრა ლი დაუჭრეს.

ვენა. გაზეთების სიტყვით მუშებისა არავითარ დათმობას არ მოელიან, ასე რო ფიქრობენ 40,000 მუშას დაითხოვენ.

რედაქტორ-გამომცემელი კ. თავართქილა

განცხადება

პირველ მაისიდან გაზეთ
„ლამპრის“ სტამბა
ელისაბედის ქუჩიდან გადადის იქვე მახლ ლათ მიხაილოვის და სიმონოვის ქუჩის სახვევში № 5, ნიკოლოზ გიორგი ქართველიშვილის სახლებში.

საყმაწვილო ნახატებიანი ჟურნალი
„ჯეჯილი“
წელიწადი მეჩვიდმეტე

1906 წელსაც გამოვა თვეში ერთხ ჟურნალში ორი განყოფილებაა: პატარ თვის და მოზრდილთათვის.

ჟურნალი დღეის იქით გამოვა უცვ როთ და ეცდება დააკმაყოფილოს ა სკოლის მოთხოვნილება.

რედაქციასთან დაარსებული კომისია ველ ღონისძიებას ხმარობს ჟურნალის საუმჯობესებლად. რედაქცია შეძლებისა გვარად ხშირათ ჩაურთავს „ჯეჯილის“ რებში ფერადი წამლებით ნახატებს.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში რებით ღირს 4 მან. თფილისის გარეშე ზავნით 5 მან. ნახევარის წლით 3 მ. კე ნომერი 50 კაპეიკი.

ხელის მოწერა მიიღება:

ტფილისში—„წერა-კითხვის გამ. საზ დოების“ (Дворцовая ул. возлѣ детскаго Корпуса).

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ Въ дакцію грузинскаго дѣтскаго жур „Джеджили“.

რედაქტორ-გამომცემელი ანასტასია წერ

თფილისი. ელისაბეტის ქუჩა, მსწრაფლ-მბეჭდავი „ლამპარი“, № 17.